

UzAssysem

СУРХОНДАРЁ (1600 МВТ) БУҒ-ГАЗ ҚУРИЛМАСИ ЛОЙИХАСИ

Нотехник хулоса

ASE-UZA-571-REP-NTS-0003-00

И.ч	Сана	Нашр этишдан мақсад	Тайёрлади	Текширди	Тасдиқлади
0	25/07/2022	Дастлабки нашр	В.КАДИОҒЛУ М.АЦИРЛИ	Н.БЕКАР	А. ПОНСАРДИН

СУРХОНДАРЁ (1600 МВТ)

**БУҒ-ГАЗ ҚУРИЛМАСИ
ЛОЙИХАСИ**

Нотехник резюме

ASE-UZA-571-REP-NTS-0003-00

И.ч	Сана	Нашр этишдан мақсад	Тайёрлади	Текширди	Тасдиқлади
0	25/07/2022	Дастлабки нашр	В.KADIOĞLU М.ACIRLI	Н.BEKAR	А. PONSARDIN

..... **1**

ҚИСТҚАРМА ВА ТАЪРИФЛАР 4

1. МУҚАДДИМА 8

1.1 КИРИШ 8

1.2 ЕРГА ЭГАЛИК ҚИЛИШ 8

1.3 ЭВИ ТАДҚИҚОТЛАРИ 9

1.4 БИРЛАМЧИ ТАДҚИҚОТЛАР 10

2. ЛОЙИҲА ҲАҚИДА МАЪЛУМОТ 12

2.1 ЛОЙИҲА ЖОЙЛАШГАН МАНЗИЛ 12

2.2 ЛОЙИҲА ХУСУСИЯТЛАРИ 15

2.3 ИШЧИ КУЧИГА БЎЛГАН ТАЛАБ 17

2.4 ЖОЙЛАШУВ ВА ЛОГИСТИКА 18

2.5 ЛОЙИҲА ЖАДВАЛИ 18

2.6 ЛОЙИҲАНИНГ МУҚОБИЛИ 18

2.7 ҚЎШНИ ОБЪЕКТЛАР 19

3. ЭВИ ТАЪСИРНИ БАҲОЛАШ ВА БОШҚАРУВИ 20

3.1 ҲАВОНИНГ СИФАТИ 20

3.2 ИССИҚХОНА ГАЗЛАРИНИНГ ЧИҚИШИ ВА ИҚЛИМ ЎЗГАРИШИ 22

3.3 ШОВҚИН ВА ТЕБРАНИШ 23

3.4 СУВ РЕСУРСЛАРИ ВА ОҚАВА СУВЛАР БОШҚАРУВИ 24

3.5 ТУПРОҚ, ГЕОЛОГИЯ ВА ЕР ОСТИ СУВЛАРИ 27

3.6 ЧИҚИНДИЛАР БОШҚАРУВИ 27

3.7 ЭКОЛОГИЯ 28

3.8 ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ 30

3.9 ЯШАШ УЧУН БАРКАРОРЛИКНИ КАЙТА ТИҚЛАШ 30

3.10 ЖАМИЯТ САЛОМАТЛИГИ ВА ХАВФСИЗЛИГИ 30

4. АТРОФ-МУҲИТ ВА ИЖТИМОЙ БОШҚАРУВ ТИЗИМИ 31

5. МАНФАТЛИ ТОМОНЛАР БИЛАН ЎЗARO АЛОҚА ЎРНАТИШ 32

5.1 ЛОЙИҲА ИШТИРОКЧИЛАРИ 32

5.2 БУГУНГИ КУНДА ИШТИРОКЧИЛАР БИЛАН ЎЗARO АЛОҚА ЎРНАТИШ ФАОЛИЯТИ 33

5.3 ИШТИРОКЧИЛАР БИЛАН ЎЗARO АЛОҚА ЎРНАТИШ РЕЖАСИ 33

5.4 АРИЗАЛАРНИ ҚЎРИБ ЧИҚИШ МЕХАНИЗМИ 33

5.5 МАНФААТЛИ ТОМОНЛАР БИЛАН АЛОҚА ЎРНАТИШ 34

Қисқартмалар ва таърифлар

%	Фоиз
°C	Цельсий даражаси
AAS	Атом-асборбцион спектрометрия
ACC	Ҳаво совутгичли конденсатор
AEL	Атмосферага ташламалар чиқариш чегараси
AIIB	Осиё инфратузилма инвестиция банки
AQMS	Ҳаво сифати мониторинги станцияси
BREFs	Европа Иттифоқининг мавжуд бўлган энг яхши технологиялари бўйича маълумотнома ҳужжатлари
BWO	Сув ҳавзаси бошқармаси
CAREC	Марказий Осиё минтақавий иқтисодий ҳамкорлиги
CCGT	Буғ-газ турбинаси
CCCP	Буғ-газ мосламаси
CE	Йўқолиб кетиш хавфи остида
CH ₄	Метан
CITES	Йўқолиб кетиш хавфи остида турган ёввойи фауна ва флора турларининг халқаро савдоси тўғрисидаги конвенция
CR	Танқидий
dB	Децибел
DCS	Тарқатувчи бошқарув тизими
dm	Дециметр
E	Шарқ
E&S	Экологик ва ижтимоий
EHS	Атроф-муҳитни қўриқлаш ва хавфсизлик
EIA	Атроф-муҳитга таъсирини баҳолаш
EBRD	Европа тикланиш ва тараққиёт банки
EP	Экватор тамойиллари
ESIA	Атроф-муҳит ва ижтимоий таъсирни баҳолаш
ESMS	Атроф-муҳит ва ижтимоий бошқарув тизими
ESP	Экологик ва ижтимоий сиёсат
ESS	Экологик ва ижтимоий стандартлар
EU	Европа Иттифоқи
EU BAT	Европа Иттифоқининг мавжуд энг илғор технологиялари

EW	Ёввойи табиатда йўқ бўлиб кетган
EX	Йўқолган
F	Фтор
FGD	Фокус-гурӯх муҳокамалари
g	Грамм
GBV	Гендер зўравонлик
GDP	Ялпи ички маҳсулот
GIIP	Мос келувчи халқаро саноат амалиёти
GN	Услужий Йўриқнома
GOST	Давлат Стандарти
GOU	Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати
GSE	Умумий ўрта таълим
GT	Газ турбинаси
HAZMAT	Хавфли модда
Hg	Симоб
HRSG	Утилизатор-қозон
Hz	Герц
IBA	Халқаро орнитологик ҳудуд
ICWC	Марказий Осиё давлатлараро сув хўжалигини мувофиқлаштирувчи комиссия
IEC	Халқаро электротехника жамияти
IFC-PS's	Халқаро молия корпорацияси лойиҳа стандартлари
IFI	Халқаро молия институтлари
ILO	Халқаро меҳнат ташкилоти
IPCC	Иқлим ўзгариши бўйича ҳукуматлараро комиссия
ISO	Халқаро стандартлаштириш ташкилоти Бу Бутунжаҳон миллий стандартлар органлари федерацияси (ISO аъзо органлар). Халқаро стандартларни тайёрлаш бўйича ишлар одатда ISO техник қўмиталари орқали амалга оширилади
IT	Ахборот технологиялари
IUCN	Табиатни муҳофаза қилиш халқаро иттифоқи
KBA	Асосий биохилма-хиллик ҳудуди
kg	Килограмм
Khokim	Туман, шаҳар ва вилоят раҳбарлари, Марказий ҳукумат (вилоят ҳокими) томонидан тайинланади
LA_{eq}	Эквивалент узлуксиз товуш даражаси

LA_{max}	Максимал эквивалент узлуксиз товуш даражаси
LC	Энг кам ташвиш туғдирувчи
LCP	Ёқилғини ёқиш асосида ишловчи йирик заводлар
LRP	Ҳаётни тиклаш режаси
MW	Мегаватт ватт - бу халқаро бирликлар тизимидаги қувват бирлиги (1 МВт = 106 ватт)
NEGU	Ўзбекистон миллий электр тармоғи
N₂O	Азот оксиди
NO₃-N	Азот нитрати
NTS	Нотехник резюме
NW	Шимоли ғарбий
O'z DST	Ўзбекистон Давлат стандарти
O'z O'U	Ўзбекистон Ўлчов Услуби
O₂	Кислород
OHL	Электр узатиш линияси
OHSAS	Меҳнатни муҳофаза қилиш ва техник хавфсизликни баҳолаш серияси
OHS	Меҳнатни муҳофаза қилиш ва техника хавфсизлиги
OM	Ўзбекистон Олий Мажлиси
OVOS	АМТБ учун миллий қисқартма
P	Фосфор
PZVOS	Атроф-муҳитга таъсир тушунчаси концепцияси ҳақидаги Низомнинг миллий қисқартмаси
RUz	Ўзбекистон Республикаси
SanPin	Россия Федерациясининг санитария меъёри ва қоидалари
SC	Давлат қўмитаси
SCEEP	Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси
SCNP	Ўзбекистонда табиатни муҳофаза қилиш бўйича масъул бош давлат ташкилоти
SEC	Экологик оқибатлар тўғрисидаги баёнот
SEE	Давлат экологик экспертизаси
SEP	Манфаатдор томонларни жалб қилиш режаси
SIA	Ижтимоий таъсирни баҳолаш
SO₂	Олтингугурт диоксиди
SPT	Стандарт кириш синови учун стандарт тест усули
ST	Буғ турбинаси
UNDP	Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Тараққиёт Дастури

Surkhandarya CCPP Project (1600 MW)

Non-Technical Summary /25/07/2022

ASE-UZA-571-REP-NTS-0003-01

EN/INT/Rev : 0

UNECE	Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Европа иқтисодий комиссияси
UNFCCC	Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Иқлим ўзгариши бўйича асосий конвенцияси
UNGP	Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бизнес ва Инсон ҳуқуқлари бўйича бошқарув тамойиллари
UzRDB	Ўзбекистон Республикаси Қизил китоби
Viloyat	Вилоят
VOC	Учувчи органик бирикмалар
VR	Заиф
VU	Заиф
W	Ғарбий
WBG	Жаҳон банки гуруҳи
ZEP	Экологик оқибатлар тўғрисидаги баёнотнинг миллий қисқартмаси
ZVOS	Атроф-муҳитга таъсир тўғрисидаги баёнотнинг миллий қисқартмаси

1. Муқаддима

1.1 Кириш

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати мамлакатда иқтисодий ўсишни рағбатлантириш мақсадида электр энергияси ишлаб чиқаришни модернизация қилиш ва кўпайтиришни ўз олдига мақсад қилган. Бундан ташқари, Ўзбекистон қўшни давлатлар билан энергия савдосида фаол иштирок этиб, Марказий Осиё минтақавий иқтисодий ҳамкорлик ташкилотининг (МОМИҲ-ЦАРЕС) фаол иштирокчиси ҳисобланади. 2008 йилда ЦАРЕС давлатлари минтақанинг энергетика соҳасини ривожлантириш бўйича узоқ муддатли стратегиясини “минтақа энергетика инфратузилмасини мувозанатли ривожлантириш ва энергия савдоси орқали иқтисодий ўсиш билан энергия хавфсизлигини таъминлаш” сифатида белгилаб олдилар. Ўзбекистон минтақага экспорт қилинадиган газ ҳажмини кўпайтиришни ўз олдига ният қилган, шунинг учун ички газ истеъмолининг ҳар қандай қисқариши экспорт учун кўпроқ газ ҳажм зарурлигидан дарак беради.

Миллий энергетика стратегиясига мувофиқ, Энергетика вазирлиги Stone City Energy компанияси билан 25 йилга 1600 МВт қувватга эга электр станциясини лойиҳалаш, молиялаштириш, қуриш, ишга тушириш, фойдаланиш ва бошқариш бўйича шартномани имзолади.

ЁАЖ Stone City Energy (кейинги ўринларда «Лойиҳа компанияси» деб юритилади) электр энергияси ишлаб чиқариш ва тақсимлаш соҳасида фаолият юритувчи махсус йўналишга эга компания ҳисобланади. Компания 2019 йилнинг май ойида Нидерландияда тузилган, бош қароргоҳи Роттердам шаҳрида жойлашган бўлиб, Ўзбекистонда газ турбинали Иссиқлик электро станциясини молиялаштириш, лойиҳалаш, қуриш ва улардан фойдаланиш билан шуғулланувчи консорциум учун асос бўлиб хизмат қилиш мақсадида ташкил этилган. Ишга тушириш 2025 йилга мўлжалланган. Лойиҳа доирасида энг янги илғор технологиялар, жумладан, НЛ тоифасидаги (Siemens Energy томонидан ишлаб чиқарилган) буғ-газ қурилмалари жорий қилинади.

Сурхондарёда бунёд этиладиган БГЭС (Буғ-газ қурилмаси) энг янги технология ва инновациялардан фойдаланган ҳолда 63% ФИК билан ишлайди. Бундан ташқари, йиллик сарфланадиган 2,2 миллиард куб метр табиий газ истеъмолидан 1,1 миллиард куб метр ҳажмдаги табиий газни тежаш имконини беради. Сурхондарё БГҚ мустақил лойиҳа бўлиб, алоҳида тармоққа хизмат қилмайди, лекин Ўзбекистон энергетика тармоғи самарадорлигини оширади, энергетика тармоғи барқарорлиги ва ишончли электр таъминотини амалга оширади.

1.2 Ерга эгаллик қилиш мақоми

Лойиҳа учун берилган ер майдони Сурхондарё вилояти заҳирасидан бўлиб, ҳеч қандай жисмоний ва юридик шахснинг мулки бўлмаган. Сурхондарё вилояти ҳокимининг 2021-йил 30-августдаги қарорига асосан 1600 МВт қувватга эга ИЕС қуриш учун 70 га ер

майдони лойиҳа учун ажратилган. Қарор Адлия вазирлигининг ягона портали (<https://e-qaror.gov.uz>) орқали ёлон қилинди.

1.3 Экологик ва ижтимоий тадқиқотлар

Сурхондарёдаги қуввати 1600 МВтга тенг бўлган БГҚ лойиҳаси "Экологик экспертиза тўғрисида"ги Қонун ва Вазирлар Маҳкамасининг 07.09.2020 йилдаги "Атроф-муҳитга таъсир механизми янада такомиллаштириш тўғрисида"ги 541-сон қарорига мувофиқ атроф-муҳитга таъсири юқори хавфга эга бўлган I тоифали объект ҳисобланади. Ушбу объект учун Атроф-муҳитга таъсирни баҳолаш ҳисоботининг биринчи босқичи (миллий қисқартма – АМТБХ-ПЗВОС) ишлаб чиқилди ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат экологик экспертизасининг 2021 йил 29 сентябрдаги 04-01/10-08-1655-сонли ижобий хулосаси олинди. Миллий АМТБХ жараёнининг III босқичи, "Экологик оқибатлар тўғрисидаги баёнот" («ЭОБ» - «ЗЭП» миллий қисқартма) миллий АМТБХ жараёнининг якуний босқичини ифодалайди ва у лойиҳа ишга туширилгунга қадар амалга оширилади.

2021 йил июнь ойида Лойиҳа компанияси UzAssystemга Осиё инфратузилма инвестиция банки (ОИИБ) ҳамда Халқаро молия корпорацияси (ХМК)нинг экологик ва ижтимоий сиёсати стандартларига мувофиқ атроф-муҳит ва ижтимоий соҳага таъсир этишни баҳолаш мезони (ОВОС) борасида лойиҳа учун ҳисобот тайёрлаб бериш вазифасини юклатди.

Халқаро стандартларга мувофиқ лойиҳа "А тоифаси"га тааллуқли бўлиб, АМТБХ тадқиқоти қуйидаги натижаларни ўз ичига олади:

- Умумий ҳисобот
- АМТБХ маълумотини ошкор қилиш пакети, шу жумладан:
 - АМТБХ ҳисоботи, жумладан Атроф-муҳит ва ижтимоий бошқарув режаси
 - Нотехник резюме (НР)
 - Манфаатдор томонларни жалб қилиш режаси (МТЖР)

АМТБХ ҳужжатларини ошкор қилиш пакети Лойиҳа компанияси ва кредит ташкилоти томонидан 60 кун давомида ошкор қилинди. Нотехник резюме ҳамда МТЖР халқаро стандартларнинг тегишли талабларига мувофиқ ўзбек ва рус тилига таржима қилинади.

АМТБХ ҳисоботи «UzAssystem» томонидан Иш кўламини аниқлаб олиш ҳақидаги ҳисобот натижалари (2021 йил июль ойида яқунланган), лойиҳа компанияси томонидан тақдим этилган техник лойиҳа ҳужжатлари, оммавий очиқ маълумотлар, манфаатдор томонлар билан маслаҳатлашувлар натижалари, 2021 йилда ўтказилган базавий тадқиқотлар натижалари асосида тайёрланган, ҳамда АМТБХ жараёни доирасида халқаро миқёсда қабул қилинган методологияларга мувофиқ Лойиҳанинг мумкин бўлган таъсири ва/ёки

хавфларни баҳолаш кабиларни ўз ичига олади. АМТБХ ҳисоботи ошкор қилиш даврида олинган фикр-мулоҳазалар ва 2022 йил октябр ойида ўтказиладиган кейинги тадқиқотлар асосида янгиланади.

АМТБХ тадқиқоти доирасида Манфаатдор томонларни жалб қилиш режаси ишлаб чиқилмоқда.

Лойиҳа компанияси АМТБХ ҳисоботида мумкин бўлган таъсирларни юмшатиш бўйича тавсифланган чора-тадбирларни амалга ошириш жавобгарликни ўз зиммасига олади. Бундан ташқари Лойиҳа компанияси тегишли тарзда миллий қонунчиликка, ХМК ва ОИИБ экологик ва ижтимоий сиёсатига риоя қилиш ва Лойиҳа компаниясига хизмат кўрсатадиган барча пудратчилар лойиҳанинг бутун жараёни давомида ушбу талабларга тегишли равишда риоя қилишларини таъминлаш учун жавобгардир.

1.4 Базавий тадқиқотлар

АМТБХ тегишли маълумотларини таҳлил қилиш йўли орқали, ҳамда бир қатор жисмоний объектларни ўрганиш натижасида ушбу ҳисоботдаги керакли бўлимларда атроф-муҳит ва ижтимоий таъсирларни баҳолаш мезонларини ўз ичига жамлаган ҳолда тайёрланган. АМТБХ доирасида келтирилган атроф-муҳитнинг дастлабки тадқиқотлари 1-жадвалда келтирилган.

1-жадвал: Атроф-муҳит ва ижтимоий базавий тадқиқотлар

Ўрганиш	Даври
Ер усти экологияси тадқиқотлари	2021 йил 17 июль
Суғориш сув омбори (кўл)	2021 йил 15 июль
Тупроқни текшириш	2021 йил 15 июль
Ер ости ва ер усти сувларидан намуна олиш	2021 йил 9-16 июль
Чўкинди ва кўллардан намуна олиш	2021 йил 13 июль
Зоопланктон ва фитопланктондан намуна олиш	2021 йил 13 июль
Шовқин мониторинги тадқиқоти	2021 йил 10-14 июль
Ҳаво сифати мониторинги бўйича тадқиқот	2021 йил 10-16 июль
Ижтимоий-иқтисодий маълумотларни йиғиш	2021 йил 28 июль
Манфаатли томонлар билан маслаҳатлар	Мазкур жараён манфаатдор томонлар билан 2021 йил июл ойида расмий

	хатлар, қўнғироқлар ва жамоатчилик билан маслаҳатлашувлар орқали яқунланди.
Ҳаётни тиклаш борасида ўтказилган сўровномалар	2021 йил 15 октябр
Ер усти флора ва фаунасини тадқиқот қилиш	2022 йил апрел
Ҳудудда режалаштирилган қўшимча тадқиқот олиб бориш ишлари	
Ҳаво сифати тадқиқот мониторинги	2022 йил 20 август
Шовқин мониторинги	2022 йил 20 – 23 август
Ижтимоий-иқтисодий маълумотларни йиғиш	2022 йил июл – август
Ер усти флора ва фаунасини тадқиқоти	2022 йил сентябр
Сув экотизими тадқиқоти	2022 йил сентябр

Шуни таъкидлаш керакки, ҳаво сифатини ўлчаш ГОСТ стандартларига мувофиқ маҳаллий аккредитацияланган лаборатория орқали қуйидаги масалаларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилди;

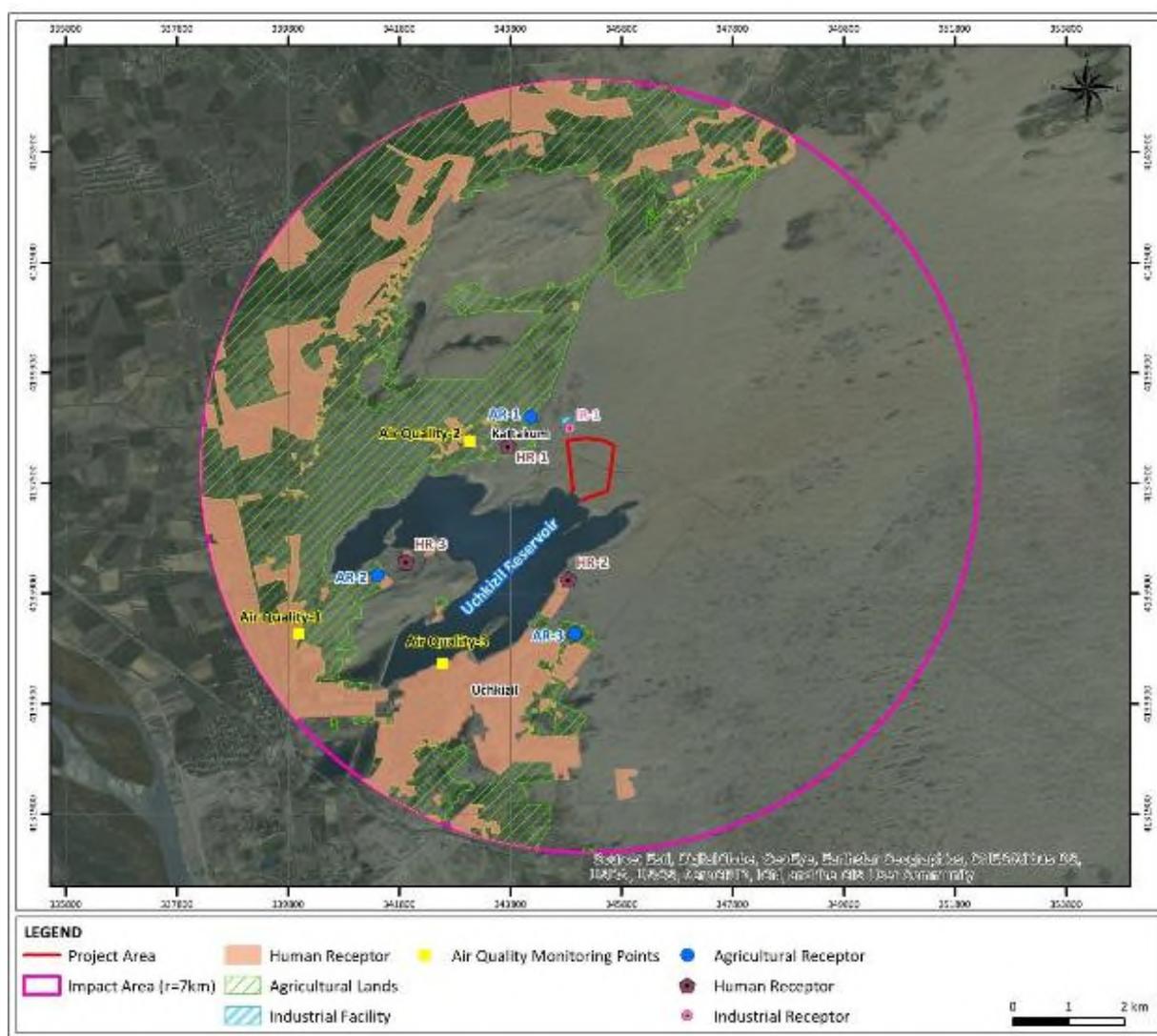
- Ишга тушириш босқичида жорий ҳаво сифатини баҳолаш учун аввалги ўлчов усули қўлланилади ва натижалар юмшатиш бўйича таклиф этилаётган чораларнинг самарадорлигини текшириш учун ваколатли органга тақдим этилади.
- Лойиҳа ҳудуди яқинида атмосферага ташлама чиқарадиган йирик фаолият кўрсатаётган манбалар мавжуд эмас, гарчи узоқ муддатли шароитларни тўлиқ акс эттирмасида, қисқа муддатли ўлчовлар атроф-муҳит ҳавоси сифатидаги ҳар қандай экстремал, кутилмаган шароитларни синаб кўриш учун мақбул деб топилди.

Камерал тадқиқотлар ва дала шароитида ўтказиладиган тажрибалар асосида таклиф этилаётган Лойиҳа таъсирида бўлиши мумкин бўлган потенциал экологик ва ижтимоий рецепторлар Лойиҳа билан боғлиқ фаолият турига қараб аниқланади. Шунга кўра:

- Ҳаво сифати: Ҳаво сифатига эҳтимолий таъсирлар учун АоІ шамол йўналиши ва яқин атрофдаги аҳоли пунктларини ҳисобга олган ҳолда 7 км сифатида аниқланади.
- Шовқин даражаси: Шовқин даражасига эҳтимолий таъсирлар учун АоІ шовқин эмиссиялари ва яқин атрофдаги рецепторларни ҳисобга олган ҳолда 4 км сифатида аниқланади.
- Экология: экологик хусусиятларга таъсир кўрсатадиган АоІ Учқизил сув омбори ва унинг атрофида, шу жумладан лойиҳа ҳудудида аниқланади

- Ер усти сувлари: ер усти сувларига таъсир қилиш учун AoI Учқизил сув омборига қараб белгиланади.
- Ижтимоий иқтисодиёт: ижтимоий хусусиятларга таъсир кўрсатадиган AoI лойиҳа майдони атрофидаги аҳоли пунктлари ва Учқизил сув омборидан фойдаланиш мақсадлари бўйича аниқланади

Расм 1 ҳаво сифати учун AoI

Атроф-муҳитнинг ҳозирги ҳолатини баҳолаш учун ўтказилган дала шароитида ўтказилган тадқиқотлари асосида;

- Ҳаво сифати ўлчаш натижалари норматив чегаралари остидадир ва у лойиҳа майдони атрофида хавзалари таназзулга учрамаган, деб айтиш мумкин. Шунинг таъкидлаш керакки, лойиҳа майдони атрофидаги sanoat зоналарининг мавжуд эмаслиги ва лойиҳа ҳудуди яқинидаги қишлоқ аҳоли пунктларининг мавжуд эмаслиги ҳаво сифати пасаймаганлигининг асосий сабабидир.
- Кун бўйи шовқинни ўлчаш натижалари Халқаро Молия Корпорацияси шовқин даражаси бўйича кўрсатма қийматидан (55 дба) паст. Тунги вақт ўлчовлари учун барча ўлчов натижалари Халқаро Молия Корпорацияси шовқин даражаси бўйича кўрсатма қийматидан (45 ДЦб) паст.
- Юзаки сув сифатини ўлчаш натижалари Учқизил сув омбори ва Занг каналида фосфор каби макроэлементларнинг ортиқча миқдорини, шунингдек кимёвий кислородга бўлган талабни ва биологик кислородга бўлган талабни кўрсатади. Қишлоқ хўжалиги ерларида ўғитлардан фойдаланиш ва бошқа қишлоқ хўжалиги фаолияти туфайли ортиқча сув оқими юзага келиши мумкин. Ер ости сувларида хлорид, кадмий ва минерализациянинг ҳаддан ташқари кўпайишига қишлоқ хўжалиги фаолияти каби табиий ва антропоген манбалар сабаб бўлиши мумкин.
- Учқизил сув омборидаги тупроқнинг ифлосланиши ва чўкиндиларини баҳолаш шунинг кўрсатдики, оғир металллар фон концентрациясидан ошмаса, стандартларни оширади.
- Экологик тадқиқотлар шунинг кўрсатдики, лойиҳа ҳудудида ва атрофида танқидий ва йўқолиб бораётган турлар кузатилмайди. Лойиҳа соҳасида танқидий яшаш жойи йўқ.
- Семинар муҳокамалари (СМ) давомида асосий мунозаралар лойиҳани амалга ошириш туфайли юзага келиши мумкин бўлган иш имкониятларига қаратилди. Иштирокчиларнинг аксарияти ярим кунлик иш имкониятларидан кўра, кунлик сменалар уларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлаш учун жуда муҳимдир. Аёллар гуруҳининг асосий иқтисодий даромади қишлоқ хўжалиги фаолиятида мавсумий ишлаш ва / ёки ўйни тозалаш учун ярим кунлик ишдир

2. Лойиҳа ҳақида маълумот

2.1 Лойиҳанинг жойлашуви

Лойиҳа участкаси Ўзбекистон Республикаси Сурхондарё вилоятининг Ангор туманида, суғориш учун ишлатиладиган оқимдан ташқари сув омбори тури бўлган Учқизил сув омборининг шимоли-шарқий соҳилида жойлашган. Тупроқли тўғон туридаги Учқизил сув омбори 1957 йилдан бери ишлаб турибди.

Лойиҳа ҳудудининг туман маркази Учқизил қишлоғигача бўлган масофаси тахминан 2,0 км ва Термиз шаҳар марказига 14 км бўлган масофани ташкил этади.

Surkhondarya CCPP Project (1600 MW)

Non-Technical Summary /25/07/2022

ASE-UZA-571-REP-NTS-0003-01

EN/INT/Rev : 0

1-расм: Лойиҳа жойлашуви (худудий кесимда)

Майдон денгиз сатҳидан ўртача 337 м баландликда, Учқизил сув омбори қўриқхонаси эса денгиз сатҳидан 318 м баландликда жойлашган.

Лойиҳа ҳудудини текис ер деб ҳисоблаш мумкин ва лойиҳа ҳудудида қишлоқ хўжалиги ва/ёки иқтисодий фаолият олиб борилмаган. Лойиҳа ҳудуди асосан Марказий Осиёнинг жанубий қисмидаги қумли ва шўрланган чўлларнинг ўсимлик дунёсининг типик вакиллари билан иборат. Лойиҳа майдонини кўрсатадиган фотосуратлар қуйида келтирилган.

2-расм: Лойиҳа ҳудуди – Умумий кўриниш (июль, 2022 йил)

Энг яқин турар-жой бинолари жанубда (Учқизил қишлоғи, 1,4 км) ва ғарбда (Каттақум қишлоғи, 1,0 км) жойлашган (3-расмга қаранг).

Surkhandarya CCPP Project (1600 MW)

Non-Technical Summary /25/07/2022

ASE-UZA-571-REP-NTS-0003-01

EN/INT/Rev : 0

3-расм: Лойиҳанинг жойлашуви

2.2 Лойиҳа хусусиятлари

Таклиф этилаётган лойиҳа буғ-газли электр станция (БГЭС) лойиҳасидир. БГЭС иккита комбинацион газ турбинаси ва буғ турбинасидан (битта блокдан) иборат. Лойиҳанинг асосий энергетик қуввати 1600 МВтни ташкил қилади. Заводда ишлатиладиган ёқилғи табиий газ бўлиб, у ҳукумат томонидан қуриб, тортиладиган газ қувури орқали таъминланади. Заводнинг юқори кучланишли электр тизими 500 кВ электр тармоғига уланиши, Лойиҳа ҳудудида қуриладиган ҳаво изоляция тақсимлаш қурилмаси билан таъминланади. Заводда иккита трансформатор (600 МВА) бўлиб, иккита ёрдамчи трансформатор (27/44 МВА), турли хил ёрдамчи трансформаторлар бўлади.

Электр станциясининг асосий хусусиятлари 2-жадвалда ва соддалаштирилган лойиҳа схемаси 4-расмда келтирилган.

2-жадвал: Лойиҳалаштирилган комбинацияланган иссиқлик электр станциясининг асосий характеристикалари

Функциялар	Тавсиф
Технология тури	Газ-буғ қурилмаси Технология тури Комбинацияланган цикли электр станцияси
Қурилиш учун ажратилган ернинг умумий майдони	73,4 га
Газ-буғ қурилмаларининг сони	2
Электр энергияси ишлаб чиқариш	1600 МВт
Ҳар бир газ турбина блокнинг қуввати	Газ турбинаси – 551 МВт Газ турбинаси – 551 МВт Буғ турбинаси - 538 МВт
Конфигурация	2 та газ турбинаси + 2 та қозон-утилизатор 1 та Буғ турбинаси
БГҚ тури	Siemens

Функциялар	Тавсиф
БГҚ ФИК	Ҳар бир газ турбинаси блокнинг қуввати – 551 МВт 60 %
Иш вақти бир йил мобайнида	8000 соат
Ёқилғи	Табиий газ
Табиий газни бир соат мобайнидаги исътемом қилинганлиги	283000 %
Йиллик табиий газни исътемоли	283000 м³/с * 8000 с йил 2264000000 м³/йил
Конденсаторни совутиш тури	Сув орқали совутиш
Совутиш минораси (градирня) тури	Қуруқ совутиш тизими
Сув манбаи	Дастлабки хом сув манбаи Учқизил сув омборидан олинади
Хом сув манбаи	Учқизил сув омбори
Хом сув манбаи	Учқизил сув омбори
Технологик сув - қозонхоналар учун	Технологик деминерализация қилинган сув шахсий тузлантириш қурилма орқали деминерализация қилинган сув тизимига уланиш йўли билан етказиб берилади.
Мўри баландлиги	65 м
Мўри диаметри	8,24 м
Қўшимча қурилмалар	Ичимлик сув ва буғ тизими Ёқилғи газ тизими Газ компрессор станцияси Совутиш тизими Ёпиқ конденсатор тизими Оқава сувларни йиғиш ва тозалаш тизими Намуна олиш тизими Дозалаш тизими Ёнғин ўчириш тизими Кўтариш тизими Электро-қурилма тизими Заҳира дизель генератори Асбоб-ускуналар тизими

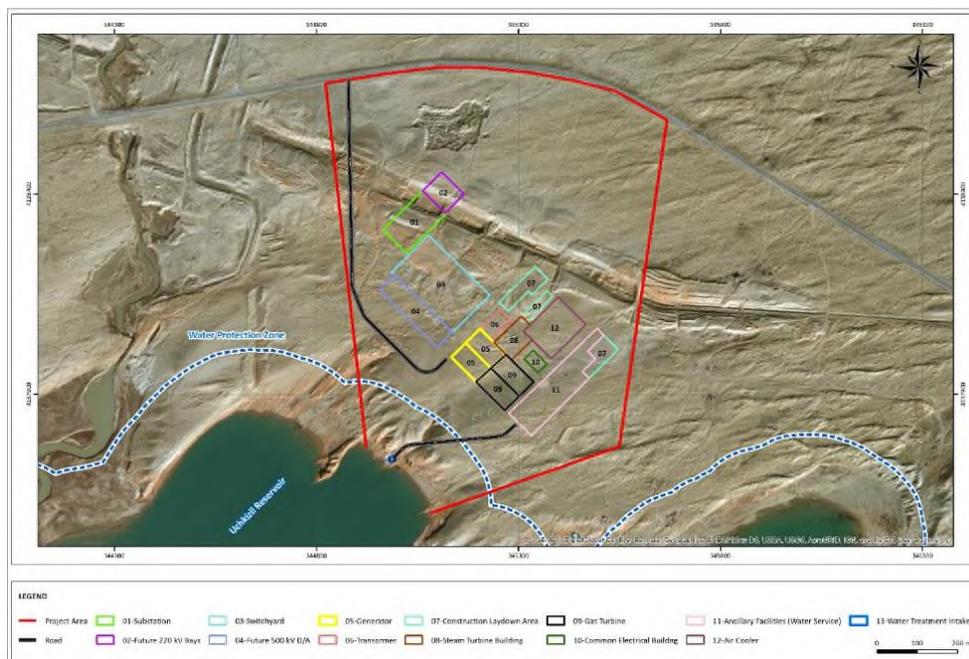
Функциялар	Тавсиф
	Қурилиш ишлар тизими
Трансформаторларнинг сони ва тури	2 та трансформатор қуввати 600 МВАга тенг 2 та ёрдамчи 27/44 МВА Турли ёрдамчи трансформаторлар

Таклиф этилаётган БГЭС блокнинг умумий электр самарадорлиги ~ 60% ни ташкил қилади. Таклиф этилаётган БГҚ блоки табиий газда ишлайдиган янги турдаги электр станцияси турига киради. Комбинацияланган электр станциялари максимал (иссиқ чиқинди газлардан бирламчи ва иккиламчи) электр энергиясини олиш учун мўлжалланган.

Заводнинг қуйидаги элементлари ҳам Лойиҳанинг бир қисми бўлади:

- Майдончага кириш ва бино хавфсизлиги;
- Маъмурият биноси, идоралар ва ижтимоий инфратузилма;
- Марказий бошқарув хонаси;
- Вентиляция ва кондиционерлаш тизими;
- Электротехник қурилмалар;
- Лаборатория;
- Устахоналар;
- Омбор ва омборхоналар;
- Авариявий дизель генератор;
- Ёнғинга қарши тизим;
- Бошқа мобил қурилмалар ва транспорт воситалари.

Иш жараёни вақтида махсус ёнғинга қарши гуруҳ навбатчилик килади. Лойиҳа схемасининг соддалаштирилган тури 4-расмда келтирилган.

4-расм Лойиҳа режасининг соддалаштирилган версияси

2.3 Ишчи кучига бўлган талаблар

Қурилишнинг қизғин даврида қурилиш ишчилари сони 2050 одам атрофида бўлиши кутилмоқда. Ишчи кучининг тахминан 30 фоизи малакасиз ходимлардан иборат бўлиши мумкин, ишчиларнинг қолган қисми техник малакага эга бўлиши керак. Чет эллик ишчилар сонининг нисбати иш билан таъминланадиган маҳаллий аҳоли сонига яқин бўлиши кутилмоқда. Қурилиш босқичида лойиҳа пудратчиси тахминан 130 кишидан иборат бўлиши ва лойиҳа компаниясининг 10-15 доимий ходими бўлиши кутилмоқда.

Таклиф этилаётган лойиҳани ишга тушириш босқичида ишчи кучининг сони 300 нафарга яқин бўлиши кутилмоқда.

Шуни таъкидлаш керак-ки, ишчи кучининг кўрсатилган сони қурилиш ва фойдаланиш даврида Лойиҳа эҳтиёжларига қараб ўзгариши мумкин.

2.4 Турар жой ва логистика

Қурилиш ҳудудида ҳеч қандай турар жой бўлмаслиги режалаштирилган. Шунга ўхшаш лойиҳаларнинг олдинги тажрибаларга асосланиб, ЕРС пудратчиси турар жойдан ташқарида турар жой ташкил қилиши ва Термиз ҳудудида жойлашган мавжуд уй-жой мажмуаларидан фойдаланиши кутилмоқда. ЕРС пудратчиси ҳали танлаб олинмаганлиги

сабабли, бундай турар жойнинг жойлашуви аниқланмаган. Шу билан бирга, Лойиҳа компанияси IFC/ЕТТБ ишчиларни жойлаштириш бўйича йўриқномага мувофиқ ишчиларни жойлаштириш учун жиҳозлар стандартларга мувофиқ белгиланиши таъминланади.

ЕРС пудратчиси ишчиларни қурилиш майдончасига етказишни таъминлайди ва ҳаракатланувчи йўлларни ўрганиб чиқиб, бошқа транспорт турлари орқали ишчиларни келишини таъминлайди. Лойиҳа майдонига кириш учун М-39 магистрალი етарли бўлгани учун, қурилиш давомида қўшимча кириш йўли қурилиши кўзда тутилмаган.

2.5 Лойиҳа жадвали

Лойиҳанинг қурилиш ишлари 2022 йилнинг 4-чорагида бошланиши ва электр станциясини ишга тушириш ва синовдан ўтказиш 2024 йилнинг август ойида бўлиши кутилмоқда. Лойиҳанинг асосий босқичлари қуйида келтирилган.

3-жадвал Асосий босқичлар

Босқичлар	Сана
Дастлабки иш бошланиши ҳақида хабар бериш	Сентябр 2022
Иш бошланиши ҳақида билдирги	Октябр 2022
Лойиҳа майдонини тайёрлаш ва мобилизациялаш	Ноябр 2022
ГТ 1 ни ўрнатиш ва ишга тушириш	Август 2022
ГТ 1 ни ўрнатиш ва ишга тушириш	Октябр 2022
Лойиҳани тижорий ишга туширилиши режалаштирилган санаси	Октябр 2022

2.6 Лойиҳа муқобиллари

Лойиҳа Энергетика вазирлигининг мамлакатда электр энергияси ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш ва модернизация қилиш режасининг бир қисмини ташкил этади.

Шунингдек, Лойиҳа Ўзбекистонни ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг (2017-2021 йилларда) иссиқлик энергиясини ишлаб чиқариш учун янги технологияларни жорий этишнинг бир қисмини ташкил этади, чунки Лойиҳа электр энергиясини ишлаб чиқариш мақсадида иссиқликни қайта тиклаш муқобили сифатида амалга оширилмоқда.

2018 йилда Ўзбекистон Париж келишувини ратификация қилди ва 2030 йилга бориб ПГ ЯИМ бирлигига тўғридан-тўғри эмиссияларни 2010 йилга нисбатан 10 фоизга қисқартириш бўйича миллий мажбуриятни қабул қилди. Бундан ташқари, 2020 йилда Энергетика вазирлиги Ўзбекистонда электр қувватларини ривожлантириш бўйича Ўзбекистоннинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган "2020-2030 йилларда Ўзбекистонни электр энергияси билан таъминлаш концепцияси" ҳужжатида ўз режаларини эълон қилди. Ҳужжатда Ўзбекистоннинг мавжуд электр станцияларини реконструкция қилиш режалари, хусусий энергетикани ишлаб чиқарувчиларни электр энергияси ишлаб

чиқариш қувватларини ошириш учун энергетика соҳасини ривожлантиришда иштирок этишга таклиф қилиш, ислохотлар режалари ва бошқалар ҳақида батафсил сўз боради. Концепцияда "Қурилиш 2025-2026 йилларда Қашқадарё ёки **Сурхондарё** вилоятларида БГҚ технологиясидан фойдаланган ҳолда 1300 МВт қувватга эга ИЕСни ишга тушириш режалаштирилган.

Ўзбекистоннинг электр энергетикаси миллий стратегиясини инobatга олган ҳолда, "Ҳеч нарса қилмаслик сценарийси" бўйича Энергетика вазирлиги мақсадларига мос келмагани учун қўлланилмайдиган муқобил деб ҳисобланади. Бундан ташқари, лойиҳа самарасиз ишлайдиган иссиқлик электр станцияларини тугатишга олиб келади ва табиий газ ресурсларидан самарали фойдаланишга ёрдам беради, бу эса CO₂/кВт соат интенсивлигининг пасайишига олиб келади.

Лойиҳа компанияси Европа Иттифоқининг 2017 йилги йирик ёқилғи ёқиш станциялари учун тайёрланган энг яхши мавжуд технологиялар бўйича маълумот ҳужжатида қайд қилинган талабларга жавоб беради. Лойиҳа атроф-муҳитга ўз таъсирни камайитириш учун ҳозирда мавжуд бўлган энг илғор технологиялардан фойдаланади.

2.7 Боғлиқ бўлган объектлар

АМТБ тадқиқоти АИИБ Экологик ва ижтимоий сиёсатига мувофиқ боғлиқ объектларнинг кўламини баҳолади. Баҳолашда ҳисобга олинган учта объект мавжуд.

- лойиҳадаги электр қуввати ўтказиладиган ҳаво ёрдамида изоляция қилинган нимстанция
- нимстанция ва мавжуд тармоқ объектлари ўртасида туташувчи 9 км ҳаво узатиш электр линиялари (ҲУЭЛ).
- Лойиҳага газ етказиб берадиган газ қувурлари ва газни тақсимлаш станцияси.

Таҳлилларга кўра, подстансия лойиҳа ҳудудида қурилади, шунинг учун подстансия билан боғлиқ таъсирлар ва юмшатиш чоралари АМТБ тадқиқотига киритилган. 9 км узунликдаги ҳаво узатиш линияси кредиторлар стандартларига мувофиқ боғланган объект ҳисобланади, газ қувурлари еса бундай емас. Бироқ, лойиҳа компанияси ҳаво узатиш линияси назорат қилмайди ёки таъсир қилмайди. Шунинг учун электр узатиш линиялари эҳтимолий таъсири ва хатарлари тўғрисида қисқача тушунтириш АМТБ тадқиқотида умумлаштирилган. Ушбу объектларни қуриш ва улардан фойдаланиш жараёнида миллий экологик қонунчиликка мувофиқ талабларга риоя қилиш керак ва таъсирни баҳолаш бўйича тегишли тадқиқотлар ўтказилади. Ушбу таъсир ва хатарларни бартараф етиш учун юмшатиш 9 км ҳаво узатиш линияси тарафдорига тавсия етилади

3. Экологик ва ижтимоий таъсирни баҳолаш ва бошқариш

3.1 Ҳаво сифати

Қурилиш босқичида маҳаллий атмосфера ҳавоси сифатига чангнинг кўпайиши, айниқса майдонни тайёрлаш босқичида (майдончани тозалаш ва тупроқ ишлари ва ҳ.к.) ҳамда қурилиш машиналари, асбоб-ускуналар ва вақтинчалик электр генераторларининг чиқинди газлари таъсир қилиши мумкин. Ушбу фаолият натижасида ҳосил бўладиган одатий ҳаво чиқиндиларига азот оксиди (NO_x), олтингугурт диоксиди (CO_2), углерод оксиди (CO), карбонат ангидрид (CO_2), учувчи органик бирикмалар (УОБ), заррачалар ва бензол, толуол, этилбензол ва ксилен киради. (БТЭК)

Қурилиш босқичида ҳаво чиқиндиларининг чиқиш манбаларига қуйидагилар киради:

- Қазилар ва тупроқ ишлари (чанг),
- Тупроқ (чанг) ва шибаланган йўлларда транспорт воситаларни ҳаракатланиши.
- Очиқ юк машиналаридан каттиқ заррачаларнинг тарқалиши;
- Автомобиль ва қурилиш ускуналари чиқиндилари (масалан, NO_x , CO_x ва CO , CO_2 , УОБ, заррачалар ва БТЭК) ва транспорт воситалари, генераторлар ва бошқа механик жиҳозлардан чиқадиган қаттиқ заррачалар;
- Сақланаётган УХБ (учувчи хавфли бирикмалар) ва бошқа учувчи хавфли материаллар;
- Оқва сувни тозалайдиган вақтинчалик иншоотлардан ёки тўсиқлардан тарқалувчи ҳид.

Қазилар ва тупроқ ишлари одатда катта диаметрли зарраларни ўз ичига олган чангни келтириб чиқаради, ва тезлик билан иш манбаси яқинида жойлашади. Асфальтланмаган юзаларда автомобиль ҳаракати билан бир қаторда, юк машиналари ҳаракати натижасида чанг ҳосил бўлиши ва юкдан заррачаларининг тарқалиши, объектда юмшатиш чоралари самарали амалга оширилмаганда ёки объектга пудратчилар томонидан материаллар олиб келганда содир этилади.

Ногерметик ёки усти қопламасиз қолган юк машиналарнинг ашёлари самарасиз жойлашуви натижасида йўқолиши ёки шамол ва бошқа ҳаво турбуленцияси таркибни бузиши ва материалларнинг тарқалишига олиб келиши мумкин. Бу каби саъй-ҳаракатлар бевосита қурилиш майдони яқинида маҳаллий ҳаво сифатини ёмонлаштиришга олиб келиши мумкин.

Қурилиш босқичида газ чиқиндиларининг ягона манбаси қурилиш транспорт воситалари ва ёқилғи сарфлайдиган қурилиш техникаси бўлади.

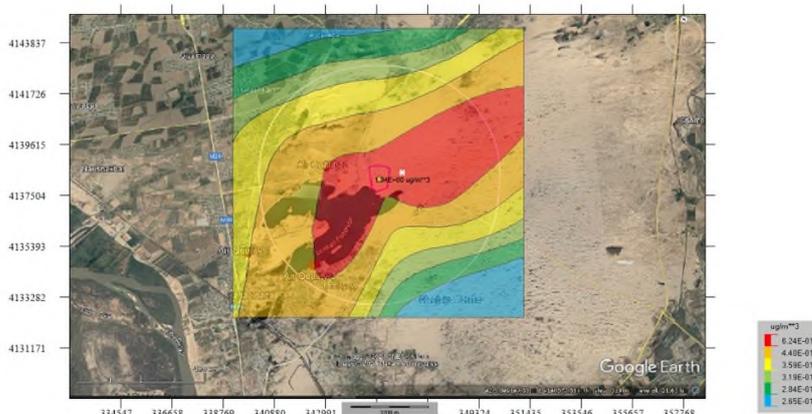
Чангли материал захиралари (масалан, майда кукунлар ва қумлар) чанг ҳосил қилувчи фаолият участка чегараларидан узоқда жойлашган бўлиб ва сақлаш ёки фойдаланиш пайтида чангнинг тарқалишини олдини олиш учун сақланиш керак. Юк машиналари ва транспорт воситаларидан чиқадиган чиқинди газлар ва заррачалар яхши ҳолатда бўлган транспорт воситаларидан фойдаланишга таъминлаш орқали минималлаштирилади (масалан, транспорт воситаларидан чиқётган чиқиндиларнинг белгиланган талабларига мувофиқ).

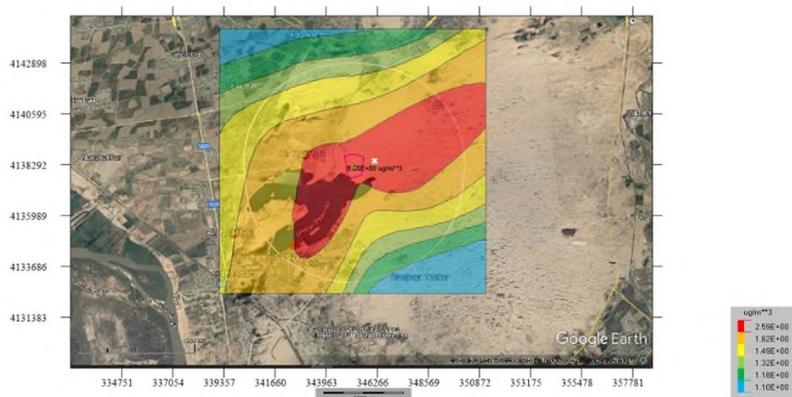
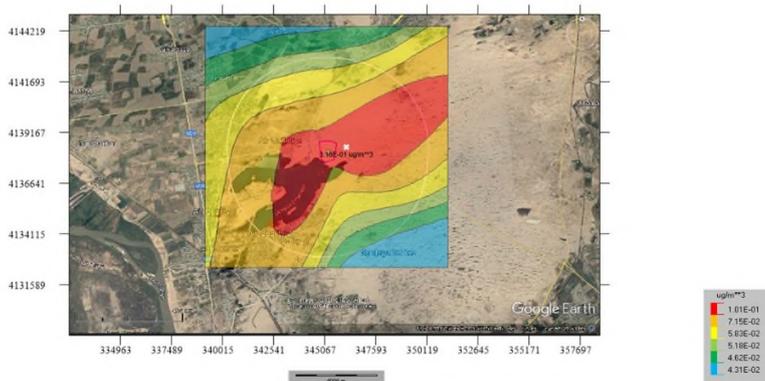
Лойиҳанинг ишга тушириш босқичи билан боғлиқ тадбирлар БГҚ қувват блоклари ишлаши натижасида газсимон ифлослантирувчи моддаларнинг тарқалишига олиб келади. Ушбу чиқиндилар фақат табиий газ ёқилғисидан фойдаланган ҳолда комбинацияланган иш режимларида содир бўлади. БГҚ нинг таъсири, эҳтимол, буғли қозон-утилизаторига тегишли иккита асосий мўридан чиқётган ҳаво чиқиндилари билан боғлиқ бўлиши мумкин.

Табиий газ ёниши натижасида мўри орқали ҳавога чиқариладиган ифлослантирувчи моддалар асосида азот углероди (NO ва NO_2) ва углерод оксиди (CO) бўлади. Табиий газдан фойдаланиш бошқа мазут ёқилғи мойидан ёки бошқа қаттиқ ёқилғидан кўра афзалроқ деб ҳисобланади ва SO_2 ёки бошқа қаттиқ заррача чиқиндилар мавжуд бўлмайди.

Таклиф этилаётган Лойиҳа билан боғлиқ таъсирларни аниқлаш учун ҳаво сифати дисперциясини моделлаштиришнинг батафсил баҳоси ўтказилди. Ушбу баҳолашда кўриб чиқилган асосий ифлослантирувчи моддалар қуйидагилардан иборат: азот оксиди (NO_x) ва углерод оксиди (CO) табиий газнинг ёниши натижасида чиқариладиган асосий ифлослантирувчи моддалар бўлиб, улар ҳар қандай тегишли стандартлардан ошиб кетишига олиб келиши мумкин. Башорат қилинган концентрациялар Ўзбекистон қонунчилигига киритилган энг қатъий амалдаги стандартлар ва йўриқномалар, шунингдек, Халқаро Молия Корпорацияси (IFC) йўриқномалари билан таққосланади.

Моделлаштириш натижаларига кўра, барча даврлар учун энг юқори даражадаги концентрация қийматлари атмосфера ҳавосининг сифати миллий стандартлари, IFC/WB EHS йўриқномасининг асосий тамойиллари ва Европа Иттифоқи атроф-муҳит стандартларига мувофиқдир.

Ишга тушириш жараёнида назорат тизимларининг тўғри ишлаши ва модда қийматларининг амалдаги стандартлар ва кўрсатмаларга мувофиқлигини таъминлашда мўрида NO, NO₂, CO мавжудлигини текшириш учун синовдан ўтказилади.

Ишга тушириш жараёнида мўрида NO, NO₂ ва CO нинг мавжудлигини тасдиқлаш учун мониторинг тизими орқали назорат қилинади.

3.2 Иссиқхона газларини ташламалари ва иқлим ўзгариши

Қурилиш ва фойдаланиш босқичларида тупроқ ишлари, цемент ва пўлатдан фойдаланиш, техник хизмат кўрсатиш, табиий газнинг стационар ёниши натижасида сезиларли миқдорда тўғридан-тўғри ва билвосита ИГ газлари, дизель ёқилғи билан ишлайдиган транспорт воситалари ва ускуналаридан (масалан, CH₄, CO₂, N₂O, CF₆, HFC, PFC ва NF₃) ташқарига отилиб чиқади. Лойиҳанинг ҳаётий айланиши давомидаги иссиқхона газлари то чиқиш манбасидан охиргача отилиб чиқиш ёндашуви билан тизим чегарасини ўрнатиш орқали ҳисобланади. Фақат жойида отилиб чиққан ташламаларни

Surkhondarya CCPP Project (1600 MW)

Non-Technical Summary /25/07/2022

ASE-UZA-571-REP-NTS-0003-01

EN/INT/Rev : 0

ҳисобга олинса, барча иссиқхона газлар ташламалари ҳисоб-китоблари мавжуд маълумотлардан фойдаланган ҳолда EPA қайта ташкил этиш коэффиценти омиллари билан CO₂ эквивалентида ҳисобланади.

4-жадвал: Қурилиш босқичида ҳисобланган ИГ отилиб чиқишининг қисқача тавсифи

Бўлим	Тонна эквивалентида ҳисобланган CO ₂ таърифи (1 йиллик фаолият)
1 вазифа - ёқилғи ёниши	244.5
2 вазифа – электр энергияни харид қилиш	1573
3-вазифа – сув таъминоти	4.3
Бир йилга	CO₂ эквивалентида 1822 тонна

Ишлаш босқичи учун умумий ҳисобланган ИГ ҳаво чиқидилари қуйидаги жадвалда жамланган.

Бўлим	Тонна эквивалентида ҳисобланган CO ₂ таърифи (1 йиллик фаолият)
1 вазифа - ёқилғи ёниши	4.63 x 10 ⁶
2 вазифа - электр энергияни харид қилиш	230.6
3 вазифа – табиий газ етказиб бериш	826,182
4 вазифа – сув таъминоти	89.4
Йиллик хажм	5.46 x 10⁶ тонна CO₂/йил
Ишлаш босқичидаги умумий ташлама (25 йил)*	5.46 x 10⁶ x 25 = 136.5 x 10⁶ тонна = 0.136 гигатонна

Иқлим хавфини баҳолаш амалга оширилди, унда иқлимнинг асосий хатарлари ҳароратнинг ошиши, сув танқислиги, сув ҳароратининг ўзгариши, тошқин ва сув тошқини ва экстремал об-ҳаво ҳодисалари киради. Лойиҳа иқлимга чидамлик дизайнини, шу жумладан технологик сув сарфини минималлаштирадиган конденсаторлар учун ёпиқ цикли совутиш тизимини қабул қилди. Дизайн гуруҳига қўшимча иқлим ўзгаришига мослашиш чоралари тавсия етилади.

3.3 Шовқин ва тебраниш

- Қурилиш босқичидаги асосий шовқин манбалари қурилиш ишларида ишлатиладиган оғир машиналар ҳисобланади. Шовқин ва тебраниш билан боғлиқ қурилиш ишларига қуйидагилар киради:
- Қурилиш майдончасини тайёрлаш;
- Қурилиш ишлари;
- Қурилиш ва механик монтаж;
- Ички йўл қопламасини тортиш/маҳкамлаш;
- транспорт воситаларининг ҳаракатланиши (майдон ичида ва ташқарисида)

Қурилиш ва ишга тушириш жараёнида ҳосил бўладиган шовқинни баҳолаш учун тўртта детектор танланган. Ушбу детекторларнинг учтаси лойиҳа ҳудудига яқин жойлашган турар-жой бинолари, қолганлари эса лойиҳа ҳудудидан тахминан 250 м узоқликда жойлашган чиқиндиларни қайта ишлаш иншоотидир.

Ҳисоб-китобларга кўра, лойиҳанинг қурилиш босқичидаги шовқин даражаси миллий ва халқаро чегараларда кундузи ва тунги вақт чегара қийматлари белгиланган. Бунга қўшимча равишда, ХМК нинг АМХТ бўйича кўрсатмаларида шовқин даражаси энг яқин рецепторнинг майдондан ташқарида жойлашган жойида шовқин даражасининг максимал 3 дБ га ошишига олиб келмаслиги кераклиги таъкидланган, ва шунинг билан ҳисоб-китоблар шовқин даражаси 3 дБ баробарида эмаслиги аниқланди.

Ишга тушириш масаласига келсак, лойиҳани ишлаб чиқишда шовқинни камайтиришга устувор аҳамият бериш учун паст шовқин даражасидаги ускуналарга эга бўлган замонавий технологияларни танлаб олишни ўз ичига олган. Шовқин даражаси 80 дБ(А) дан ошса, шовқин манбасини камайтириш учун қўшимча юмшатиш чоралари қўлланилади. Бундан ташқари, ходимларга шовқиндан ҳимоя қилиш мосламалари жойида ҳамда эшитиш органларини ҳимоя қилиш мажбурий бўлган юқори шовқин зонаси сифатида белгиланган ҳудуд билан таъминланади. Ҳисоб-китобларга кўра, лойиҳанинг ишлаш босқичидаги шовқин даражаси миллий ва халқаро чегараларда кундузи ва тунги вақт учун белгиланган чегара қийматлари остида.

3.4 Сув манбалари ва оқава сувлар бошқаруви

Қурилиш ишлари жараёнида сув флора ва фаунаси ҳамда сув сифатига салбий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган асосий фаолият турларини қуйида санаб ўтиш мумкин:

- Сув омборига сув чиқариш ва сув олиш қувурларини ётқизиш;
- Қурилиш ва маиший мақсадларда фойдаланиладиган сув;
- Қурилиш майдончасидаги қурилиш ишлари натижасида ер ости сувларини сув омборлари қирғоқларига тўкилиши;

- Қурилиш ишлари натижасида сув тўсиғи ва сув ҳавзасидаги яшаш жойларининг фрагментацияси.
- Оғир юк ташувчи машина воситалари ва ишчи машиналарининг фаолияти туфайли ҳаво ва сувга чанг тушиши.
- Тупроқнинг юқори қатламини, ортиқча тупроқни, чиқинди майдончаларини ва қазилма чуқурларни нотўғри бошқариш натижасида тупроқ ҳаракати эрозияларининг пайдо бўлиши.

Заводнинг қурилиш босқичида сув, асосан, қурилиш қуйилмаларини тайёрлаш учун, шунингдек, қурилиш майдончасидаги чангни камайтириш учун ҳудудни суғориш учун керак бўлади. Бундан ташқари, маиший ва ичимлик суви эҳтиёжини қондириш учун ичимлик эҳтиёжлари, душ қабул қилиш ва овқат пиширида зарур бўлади. Қурилиш давридаги сувга бўлган эҳтиёж яқин атрофдаги туманлардан юк машиналари орқали етказиб берилади. Ичимлик суви бозордан сотиладиган ичимлик суви билан таъминланади.

Шу сабабли, Лойиҳанинг қурилиш босқичида Учқизил сув омборидан ҳам, ер ости сувларидан сув олиш таъминоти режалаштирилмаган. Бошқа томондан қаралганда, фойдаланишга топшириш босқичида сув Учқизил сув омборидан етказиб берилади.

Қурилиш жараёнида жами сув истеъмоли кунига 168,98 м³ (29 347,88 м³/йил) деб ҳисобланган, шундан ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун - 8,773 м³ / кунига ёки йилига 3202,5 м³; маиший ва ичимлик эҳтиёжлари учун - 91,44 м³/кун (33375,6 м³/йил), ҳудудини суғориш учун - 146,8 м³/кун (14680,0 м³/йил).

Ишга тушириш босқичида сарфланадиган жами сув ҳажми тахминан 93 000 м³ ни ташкил этади.

Термиз оқава сувларини тозалаш иншоотининг қуввати 2020 йил ҳолатига кўра суткасига 25 000 м³ ни ташкил этади. Лойиҳанинг қурилиш босқичида пайдо бўлган маиший оқава сувлар Термиз оқава сувларини тозалаш қувватининг атиги 0,3 фоизини эгаллайди.

5-жадвал: Қурилиш ва ишга тушириш босқичларида сув истеъмоли ва оқава сувларни ҳосил қилиш

Тур	Сони	Манба / Утилизация қилиш
Сув истеъмоли -	Қурилиш босқичи	
Курилиш	8.773 м ³ /кунига	Яқин атрофдаги туманлардан юк машиналарда олиб келинади
Маиший ва ичимлик суви	91.44 м ³ /суткага	Маиший сув- яқин атрофдаги туманлардан Ичимлик сув – бозордан шиша идишдаги ичимлик сув билан таъминланади-

Тур	Сони	Манба / Утилизация қилиш
Майдон суғорилиши	146.8 м ³ /суткага	Яқин атрофдаги туманлардан авто-транспортда олиб келинади
Сув истеъмоли – ишга тушириш		
Ишга тушириш	93,000 м ³	Учкизил сув омборидан
Чиқинди сувлар		
Маиший чиқинди сувлар	91.44 м ³ /кунига	Қўрсатгичлар – сув ўтказмайдиган идиш Оқава сув – Термиз ОҚТИ

Лойиҳа компанияси Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамаси қарори талабларини бажариш нуқтаи назаридан сувларни ифлосланишдан, тиқилиб қолишдан ва камайишдан ҳимоя қилишни таъминлаш, шунингдек, сувни сув билан таъминлаш ҳолати ва режимини яхшилаш бўйича тегишли чора-тадбирларнинг амалга оширилишини таъминлайди. Учкизил сув омборидаги сувдан фойдаланиш. Хусусан, ишлаб чиқариш бинолари ва иншоотларидан Учкизил кўлининг сув чеккасигача бўлган кенглиги камида 150 метр бўлган сувни муҳофаза қилиш зонасида ҳар қандай хўжалик ва бошқа фаолият турларидан ташқари дарахт ва бутазорлар екилади. Сувни муҳофаза қилиш зонаси талабларига мувофиқ, 150 м сувни муҳофаза қилиш зонасида ҳар қандай турдаги Лойиҳа бинолари, вақтинчалик/доимий чиқиндиларни сақлаш жойлари, ускуналарни сақлаш жойлари, тўхташ жойлари ва бошқалар жойлаштирилмаслиги керак.

Учкизил сув омборидан сув олиш ва сув омборига сувни ишга тушириш босқичидан олдин Ҳавза ирригация тизимлари бошқармасидан тушириш учун "Махсус сувдан фойдаланишга рухсатнома" олинади.

Қуйида қурилиш босқичида сув сифатига таъсирни камайтириш бўйича чора-тадбирлар келтирилган:

- Лойиҳани муваффақиятли амалга ошириш учун зарур бўлган сувни оқизиб чиқаришга зарур бўлган рухсатнома/лицензиялар зарурлиги ва қўлланилишини тасдиқлаш учун Лойиҳа Учкизил сув омбори билан маслаҳат олиб боради. Бундай каби сувни оқизиш учун рухсатнома/лицензиялар оқава сувларни (жумладан ёмғир сувлари ва тозаланган санитария/маиший канализация) оқизиб ташлаш ишлари билан боғлиқ бўлади. Ҳар сафар сувдан фойдаланишда рухсатнома билан боғлиқ махсус шартлар ва қоидаларга риоя қилинади ва уларга риоя қилиш мунтазам текширувлар ва/ёки аудит текширувлар орқали назорат қилинади ва тасдиқланади;

- Кўлоб ва оқизма чиқиндиларнинг тозалаш ва аварияда иш юритиш, жумладан иш жараёни, масъулият, ўргатиш ва ўқитиш эҳтиёж бўлган тартиб-қоидаларини ўз ичига акс эттирган услубий қўлланмалар ишлаб чиқилади.
- Ер усти ва ер ости сув ресурсларига таъсир кўрсатиши мумкин бўлган хавfli моддаларни ташиш ва қайта ишлашнинг тўғри усуллари бўйича тренинглр ўтказилади.
- Тупроқни ифлослантирувчи моддалар тўкилиши содир бўлган жойлар қазиб олинади (ифлосланиш чуқурлигига) ва тегишли равишда қайта тикланади. Агар бошқа майда нарсалар тўкилган бўлса, тўкилган жой дарҳол тозаланади ва ифлосланган жой қайта тикланади. Барча ифлосланган материаллар тегишли тарзда утилизация қилинади.
- Ҳар қандай ер усти сув ҳавзаларида ва унинг атрофида лойиҳа транспорт воситаларини ювиш тақиқланади. Лойиҳанинг барча транспорт воситалари майдонида белгиланган ювиш жойларида ювилади. Ушбу ювиш жойларида кулранг сув учун ёғ/ёғли чиқиндиларни тутувчи тузоқлар бўлиши керак.
- Қурилиш ҳудудида ва унинг атрофида автотранспорт воситаларига вақтинча техник хизмат кўрсатиш хизматининг олди олинади. Барча транспорт воситаларига махсус устахонада хизмат кўрсатилади. Устахоналар сақловчи бермалар ва ёғ/ёғли чиқиндиларни тутувчи тузоқлар бўлиши керак.
- Барча қурилиш майдончалари ва тегишли объектлар тоза ва озода ҳолатда сақланади; аҳлат ва чиқиндилар кучли ёмғир даврида ер усти сувларига сингиб кетмайдиган тарзда сақланади.
- Иложи бўлса, очиқ юзалар ва мўрт материалларнинг усти ёпиқ ҳолатда сақланилади
- Қурилиш ишлари "Сув объектларининг сувни муҳофаза қилиш зоналари ва санитария муҳофазаси зоналарини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги"даги Низомда белгиланганидек, амалда иложи борича сув объектларидан 150м узоқликда олиб борилади.
- Иш жойидаги ходимлар ва ишчилар учун иш жойларида етарлича ҳожатхоналар таъминланади ва уларга малакали ва тегишли тажрибага эга бўлган шахс мунтазам равишда хизмат кўрсатади.
- Канализацияни тозалаш тизими шундай бошқариладики, хомашё оқава сувлар атроф-муҳитга оқизилмайди ва агар тозаланган оқава сувлар атроф-муҳитга ташланса, бу оқава сув Ўзбекистонда қабул қилинган оқизиш стандартларига мувофиқ бўлиши керак (бу қонун оқава сувларни чиқаришдаги рухсатнома ҳужжатларида белгиланган).
- Ёғли моддалар билан ифлосланиши мумкин бўлган барча оқава сувлар тасдиқланган чиқиндиларни бошқариш режасига мувофиқ амалга оширилади ва углеводород билан ифлосланган сув атроф-муҳитга чиқарилмайди.
- Рухсат этилган ёқилғини сақлаш инфратузилмаси текис, сув ўтказмайдиган юзада сақланади ва уларни сақлаш идиш(лар) ҳажмининг 110 фоизи ҳажмига эга бўлган

атрофли мослама билан ўралган бўлади ва стационар станцияларда ёнилғи қуйиш бетон юзасида ёки механик ёғ ажратгич ёрдамида амалга оширилади.

- Кимёвий моддаларни сақлаш ва уларни тарқатиш жойлари ер усти сув ҳавзаларидан имкон қадар узоқроқда жойлаштирилади ва ҳеч қандай ҳолатда уларни суғориш каналида дренажлаш мумкин эмас. Уларни сақлаш омбори текис, сув ўтказмайдиган юзада бўлади ва мослама ёки ёпиқ омбор билан ўралган бўлади. Дарёлар ва бошқа ер усти сув ҳавзаларининг лойқаланишига йўл қўймаслик учун тупроқ захиралари ер усти сув ҳавзаларидан узоқда жойлаштирилади.

Сув олиш иншооти қайиқлар билан тўқнашув ва илиқ ер усти сувини олишдан ҳимояланиш учун сувнинг минимал сатҳидан етарлича чуқурликда ва чўкинди ва лойнинг кириб келишини олдини олиш учун сув омборининг тубидан етарлича масофада бўлади. Сув олиш тезлиги 0,15 м/с билан чекланади ва балиқ ва ҳайвонот дунёсининг сувга киришига йўл қўймаслик учун пуфакчали парда қўйилиши керак.

Тўкиш нуқтаси асосий сув ҳавзаси билан аралаштиришни таъминлаш учун қирғоқдан етарли масофада бўлади. Батиметрия, гидравлик ва қирғоққа яқин топография тадқиқотларини ўтказиш билан бирга батафсил лойиҳалашдан сўнг аниқ жойлар аниқланади ва давлат органларидан зарур рухсатномалар олинади.

Ишлаш босқичида маиший чиқинди сувлар санитария-тозалаш тизими орқали тозаланади ва тозаланган сув лойиҳа ҳудудидаги яшил зона учун сувни таъминлайдиган суғориш суви сақлаш идишига юборилади. Заводда ёпиқ контурли совутиш тизими қўлланилиши сабабли Учқизил сув омборига совутиш суви оқизмайди. Саноат оқава сувлари Саноат оқава сувларини тозалаш тизимида тозаланади ва тозаланган сув миллий оқизиш стандартларига жавоб беради ва кейин Учқизил сув омборига қуйилади.

1 Жадвал: Ишга тушириш босқичида сув истеъмоли ва оқава сувларни ҳосил қилиш

Тур	Сони	Манба / Утилизация
Сувнинг истеъмоли – ишга тушириш босқичи		
Қазиб олиш	1,667 м ³ /суткада	Учкизил сув омборидан
Хўжалик-ичимлик суви	98 м ³ /суткада	Хўжалик - Учқизил сув омборидан Ичимлик суви- шиша идишдан
Чиқинди сувларни ишлаб чиқариш	21 м ³ /кунда	Маиший оқава сувларини тозалаш учун Утилизация қилиш – суғориш суви учун

Ишлаб чиқариш

1,066 м³/кунда

Саноат оқава сувларини тозалаш
 тизимида –
 Утилизация – Учкизил сув омбори

3.5 Тупроқ, геология ва ер ости сувлари

Қурилиш ишлари давомида тупроқнинг ифлосланиши мобил транспорт воситалари ва қурилиш техникаси учун ёқилғи сифатида ишлатиладиган нефть маҳсулотларининг тўкилиш эҳтимоли мавжуд. Бироқ, бу ҳолатда ифлосланиш кичик миқдорда ва маҳаллий миқёсда бўлади. Заиф эрувчанлиги туфайли нефть маҳсулотлари паст миграция қобилиятига эга бўлади ва ер ости сувлари учун хавф туғдирмайди. Ёқилғи тўкилиши натижасида ёнғин содир бўлиш эҳтимоли ҳам паст. Умуман олганда, қурилиш даврида нефть маҳсулотлари билан ифлосланган тупроқ ва ер ости сувлари атроф-муҳит ва ходимларнинг хавфсизлиги учун катта хавф туғдирмайди.

Бу каби хавфли ва хатарли кимёвий моддаларнинг мавжудлиги ва улардан фойдаланиш қабул қилувчи гидрологик муҳитга ушбу материалларнинг тасодифий тўкилиши ёки озгина миқдорда чиқиши эҳтимолини оширади. Бундан ташқари, қурилиш майдончасини тайёрлаш ва у билан боғлиқ инфратузилмани қуриш сув омборида чўкинди юқларининг ошишига олиб келиши мумкин. Тупроққа ва ер ости сувларига ҳар қандай оқиш/шикастланишлар тегишли тарзда ишлаб чиқилган хатарни кўпайиши олдини олади.

3.6 Чиқиндиларни бошқариш

Қурилиш жараёнида қурилиш ишлари, тўсиқлар, йўллар ва биноларни қуришда чиқиндилар ҳосил бўлади.

Оддий қурилиш чиқиндиларига бетон, асфальт, пўлат парчалари, шиша, пластмасса, ёғоч, қадоқлаш материаллари ва қурилишдаги ишчиларнинг маиший чиқиндилари (яъни, озиқ-овқат истеъмоли билан боғлиқ) киради. Қурилиш майдончасида икки шаклдаги бетон топиш мумкин; темир-бетонни ўз ичига олган конструктив элементлар, пойдеворлар эса (масалан, сирт даражасидаги бетон плиталар) оммавий темир бўлмаган бетондан иборат.

Қурилиш жараёнида ҳосил бўладиган маиший оқава сувларни кейинчалик Термиз шаҳридаги энг яқин тозалаш иншоотларига олиб чиқиб, вақтинча ўрнатилган сақлаш резервуарига (сув ўтказмайдиган оқава) йўналтириш режалаштирилган. ЕРС пудратчиси, шунингдек, миллий қонунчиликда белгиланган талабларга мувофиқ, комплекс (кичик ўлчамли) оқава сувларни тозалаш иншоотларини ташкил этиш каби бошқа вариантларни ҳам излайди.

Таклиф этилаётган Лойиҳанинг ишга туширилиши маъмурий объектларининг ишлаши ва ходимларнинг фаолияти натижасида кичик миқдордаги хавфли бўлмаган маиший чиқиндиларни ҳосил қилади.

Ушбу чиқиндиларни қайта ишланадиган ва қайта ишланмайдиган деб таснифлаш мумкин. Қайта ишланадиган чиқиндиларга қоғоз, қалай қутилари, пластмассалар, картонлар, каучук ва шишалар киради, қайта ишланмайдиганлар эса асосан озиқ-овқат қолдиқлари ва бошқа органик чиқиндилар киради. Иш пайтида ҳосил бўладиган бошқа қаттиқ хавфли чиқиндилар: ободонлаштириш чиқиндилари ва ифлосланмаган заҳира қисмлар ва қадоқловчи моддалар ҳисобланади.

Ишга тушириш босқичида ҳосил бўладиган хавфли чиқиндилар сув ўтказмайдиган қаттиқ жойларда, герметик контейнерларда, юқори даражада сақлаш ва ажратиш қобикларда, қуёш/ёмғирдан ҳимояланган, алоҳида дренаж тизими, яхши шамоллатиш ва тўкиш тўпламлари билан жиҳозланган ёпиқ идишларда сақланади. Бундай каби жой ҳар қандай олов манбаларидан узоқда жойлашган бўлиши керак. Чиқиндиларни контейнерда сақлаш ва батафсил хавфсизлик чораларини аниқ тасвирлаш учун тегишли огоҳлантирувчи ёрликли белгилар билан жиҳозланади. Ёрликлар сув ўтказмайдиган, ишончли тарзда ёпиштирилган тарзда инглиз ва бошқа тилларда, масалан, ўзбек ва рус тилларида ёзилган бўлади. Мумкин бўлган жойларда кимёвий моддалар ўзининг асл идишида сақланади.

3.7 Экология

Ер усти экологиясини ўрганиш 2021 йил июль ва 2022 йил апрель ойларида бўлиб ўтган, бу эса жумладан ёз ва баҳор фаслларига тегишлидир. Тадқиқотлар ўз ичига лойиҳа ҳудудини ҳам, унинг атрофини ҳам қамраб олади.

Физиографик жиҳатдан Лойиҳа ҳудуди Ўзбекистоннинг жанубида, Сурхондарё тоғлараро ҳудудида (Сурхон-Шеробод водийси) шимолдан жанубга йўналтирилган, Амударё текислигида жойлашган. Шимоли ва ғарбида Сурхон-Шеробод водийси Ҳисор тизмаси билан чегараланган бўлиб, унинг ўқ қисмининг баландлиги денгиз сатҳидан 4000 м дан ошади ва унинг жануби-ғарбий этаклари, жумладан Чулбайр тоғлари (энг баланд жойи денгиз сатҳидан 3812 м), Бойсунтау (3920 м), Сусизтау (2124 м), Тубере-Оланд (2139 м) ва Кугитанг тизмаси (3137 м)ни ўз ичига қамраб олган.

Ҳудуд Каттақум қумли массивининг ғарбий қисмига туташ бўлиб, у ерда ноёб ва эндемик ўсимлик ва ҳайвон турлари яшайди. Каттақум қумларининг периферик қисми ландшафти тўлқинсимон ёки бироз тепаликли қумли текисликдан иборат бўлиб, марказий қисмини анча кенг тарқалган ярим қўзғалмас адирли қумлар (адирлар баландлиги 3–7 м) эгаллаган ва майда шўрланган чўкмалар мавжуд. Учқизил сув омборининг майдони тахминан 10 км² ва чуқурлиги максимал 37 м, туби қумли, асосан паст ва майин қумли ва қумли соҳиллари бор, лекин унинг шимолий қирғоғи, яъни Лойиҳа ҳудудида туташ бўлган ҳудуд нисбатан тик, эрозияга учраган қияликларга эга бўлиб, гипс ва шўрланган чўққилардан ташкил топган.

Ўзбекистонда қўлланиладиган ўсимлик қопламанинг типологиясига кўра, Каттақум қумларида қумли чўлларнинг псаммофил ўсимликлари (*Psammophyta*), қумтошлар ёнбағирларида, гипсофил ўсимликлар (*Gypsophyta*), Учқизил сув омбори қирғоқлари ва қумлар орасидаги шўрланган чуқурликларда майда шўр ерларда ўсадиган ўсимликлар (*Halophyta*) учрайди.

Дала майдонларини ўрганиш давомида дала гуруҳи томонидан олинган ҳисоботлар, адабиётлар, гербарий маълумотлари ва фотосуратлар асосида тузилган Каттақум қумлари флорасининг дастлабки рўйхати 131 турни, Марказий Осиёнинг бир қисми бўлган ва асосан жанубий қумли ва шўр чўллар флорасининг типик вакиллари ўз ичига олади. Турларнинг катта қисми маҳаллий ҳисобланади; бегона ўсимлик турларининг сони жуда кам. Ҳисоб-китобларга кўра, антропоген таъсирга учраган ҳудудлар лойиҳа майдонининг 1/3 қисмини эгаллайди.

Ўзбекистон Қизил китобига киритилган атиги 3 тур (*Allium rhodanthum*, *Dipcadi turkestanicum*, *Oligochaeta vvedenskyi*) Сурхон-Шеробод водийсининг марказий қисмидаги Каттақум ва Хаудактау қумли массивлари адабиёт ва гербарий маълумотлари асосида қайд этилган, буларнинг дастлабки иккитаси фақат Хаудактаудан маълум ва махсус изланишларга қарамай, сўнгги бир неча ўн йилликлар давомида қайд этилмаган. Шунга қарамай, бу турларни Каттақум қумларида топиш имконияти мавжуд (лойиҳа ҳудуди ҳам эҳтимоли мавжуд).

Нисбатан кичик бўлган ва анча урбанизациялашган лойиҳа ҳудудида 12 оилага мансуб судралиб юривчиларнинг 27 тури мавжуд.

Лойиҳа ҳудуди атрофидаги ҳудуд учун камдан-кам учрайдиган ёки рўйхатга киритилган жами 149 та қуш турини аниқлаш мумкин. Бу ерда Ўзбекистоннинг ягона эндемик қуши бўлган *Podoces panderi* тури яшамайди. Уларнинг 21 тури ICUN мақомига эга (NT-10 тур, VU - 7 тур ва EN - 4 тур). 33 тури Ўзбекистон Қизил китобига киритилган (2019 йил) 4 тури EN мақомига эга, 23 таси VU ва 6 таси NT тури. Дала ўрганишлар давомида 49 турдаги қушлар қайд этилган бўлиб, улардан 26 таси тўғридан-тўғри режалаштирилган ҳудудда учратилган.

Мавжуд адабиёт манбалари асосида лойиҳа ҳудудида ва унинг атрофида 6 оилага мансуб сут эмизувчиларнинг 22 га яқин тури қайд этилган.

Ҳудудда Ўзбекистон Республикаси Қизил китобига киритилган сут эмизувчиларнинг 6 тури потенциал равишда яшайди; *Otonycteris hemprichi*, *Vulpes corsak turkmenicus*, *Vormela peregusna*, *Lutra lutra seistanica*, *Hyaena hyaena*, *Felis margarita*, *Caracal caracal michaelis*, *Vormela peregusna* ва 5 турга CITES (*Lutra lutra*, *Felis chaus*, *Felis lybica*, *Felis margarita*, *Caracal caracal michaelis*) киради. Ўрта Осиёнинг иккита эндемик тури *Rhinolophus bocharicus* и *Allactaga severtzovi*, *Gazella subgutturosa* ҳисобланади. Бу ҳудудда илгари яшаб келган *Gazella subgutturosa* бутунлай йўқ қилиб ташланган.

2021 йил июль ва 2022 йил апрель ойларида ўтказилган сўровлар натижаларига кўра дастлабки яшаш муҳити танқидий баҳолаш тарзда амалга оширилди. Лойиҳа ҳудудида дала тадқиқоти давомида кузатилган ўсимлик ва ҳайвонлар турларининг ҳеч бири СНА мезонларига жавоб бермайди. *Neophron percnopterus* (Миср жўрчиси), озиқланиш учун

лойиҳа ҳудудига вақтинча ташриф буюради, чунки лойиҳа ҳудуди яқинида маиший чиқиндихона мавжуд. Бу тур ҳам СНА мезонларига жавоб бермайди, чунки унинг сони дунё аҳолисининг 0,5% дан камини ташкил қилади. Лойиҳа ҳудудида калхат уялари мавжуд эмас. Ўзбекистон Республикаси Миллий Қизил китобига (2019) киритилган лойиҳа ҳудудида кузатилган қолган ўсимлик ва ҳайвон турлари NT ва VU маҳаллий муҳофаза мақомига эга бўлиб, улар СНА мезонларига жавоб бермайди. СНА мезонларига жавоб берадиган, IUCN Қизил рўйхатига, адабий манбаларда бўлган ҳеч қандай ҳайвон турлари кузатилмаган.

Лойиҳа доирасида амалга ошириладиган таъсирларни юмшатиш чоралари қуйидагилардан иборат:

- Яшил ҳудуднинг чеккаси лойиҳа доирасида визуал тўсиқ яратадиган маҳаллий дарахт турларидан фойдаланган ҳолда аниқланиши керак. Ландшафт шунингдек, Яшил ҳудуд чегарасини мавжуд чекка билан бирлаштиришга ёрдам бериш учун ишлатилиши керак, бу эса узоқроқ масофада мустаҳкамликни максимал даражада оширишга қаратилган.
- Қурилиш ишлари учун зарур бўлмаган тозаланган майдонлар тупроқ барқарорлигини ошириш учун маҳаллий ўтлар ва буталар билан қайта экиш орқали қайта тикланади.
- Қурилиш майдонларининг чегаралари, шу жумладан транспорт йўллари фақат белгиланган майдонлар билан чекланиши керак.
- Ерни тозалаш табиий ўсимликлардан минимал даражада сақланиши ва белгиланган жойлар билан чекланиши керак.
- Барча транспорт воситалари ва жиҳозлар лойиҳа чегараларида ва фақат тасдиқланган кириш йўли бўйлаб чекланган бўлиши керак.
- Ўсимликларни тозалаш ёки кесиш вақтида ҳар қандай топилган ҳайвонлар олиб ташланиши ва хавфсиз яшаш жойига қўйиб юборилиши керак.
- Қурилиш босқичида ишлатиладиган хавфли материаллар тўқилмаслиги ва экотизимнинг потенциал ифлосланиши хавфини минималлаштириш учун тегишли тарзда бошқарилиши керак.
- Асфалтланмаган йўлларда чангнинг чиқишини чеклаш ва фауна билан боғлиқ бахциз ҳодисалар хавфини чеклаш учун транспорт воситаларининг тезлиги чекланган бўлиши керак.

3.8 Ижтимоий-иқтисодий соҳа

АМТК тадқиқоти Лойиҳа қурилиш жараёнида юзага келиши мумкин бўлган бир қанча ижобий ва салбий таъсирларни аниқлади. Бу таъсирлар;

- Ишчи ўринларини яратиш,
- Маҳаллий иқтисодий ривожланиш,
- Ишчилар оқимини кириб келиши,
- Ижтимоий хизматларга бўлган таъсири

Қурилиш ишлари жараёнида асосий иқтисодий таъсир, эҳтимол, ушбу босқичда иш ўринларини яратиш натижасида юзага келади. Ушбу Лойиҳанинг қурилиш ишларини олиб бориш босқичида малакасиз ва малакали ишчилар учун иш ўринларини яратиш кўзда тутилмоқда. Маҳаллий ишчилар ва чет элликлар ўртасидаги ижтимоий низолар келиб чиқишини олдини олиш учун меҳнат улушлари ўртасидаги мувозанатга эътибор бериш керак.

Иш билан банд бўлганларнинг оилаларида тўғридан-тўғри пул ҳажмини кўпайиши билан бир қаторда, ишчиларга тўланадиган ойлик ҳам маҳаллий иқтисодиётни мультипликатив таъсири орқали рағбатлантиради, шунинг учун сарфланган Лойиҳадан олинган пул маҳаллий иқтисодиёт ривожлантиради.

Лойиҳадаги қурилиш ишлари муҳим ишчи кучини (тўғридан-тўғри ва шартнома асосида) жалб қилишни талаб қилади. Ишчи кучининг тахминан 30% малакага эга эмас ва 70% малакали бўлиши тахмин қилинмоқда. Пудратчи ишчи кучини (шу жумладан, шартнома талаблари орқали субпудратчиларни) маҳаллийлаштиришга аҳамият беради ва ишчи кучининг 50% маҳаллий фуқаролар бўлиши кутилмоқда. Ушбу сиёсат маҳаллий ишчилардан максимал даражада фойдаланишга ва маҳаллий бўлмаган ишчиларнинг ҳудудга келиши сонини қисқартиради.

3.9 Даромад манбаларини тиклаш

2021 ва 2022 йилларда ўтказилган ижтимоий объектларни ўрганиш давомида лойиҳа ҳудудида қонуний ва/ёки норасмий ер фойдаланувчилари кузатилмаган. Лойиҳа аҳолини тирикчилигига ҳеч қандай таъсир кўрсатмаса ҳам, зарур ҳолларда лойиҳа компанияси ушбу режада белгиланган минимал талабларга риоя қилишини таъминлаш учун ушбу АМИТБ ҳисоботида пул топиш манба воситаларини тиклаш режаси тақдим этилган.

3.10 Жамият саломатлиги ва хавфсизлиги

Лойиҳанинг жамият саломатлиги ва хавфсизлигига потенциал таъсири маҳаллий аҳоли сонининг кўпайиши туфайли ишчи кучини жойлаштириш зарурати, касалликлар ва хасталиклар, жинсий йўл билан юқадиган касалликлардан келиб чиқади.

Лойиҳанинг қурилиши муҳим ишчи кучини жалб қилишни талаб қилади ва қурилишнинг энг юқори чўққиси даврида максимал ишчи кучи 2050 одам атрофида бўлади. Ишчи

кучининг тахминан 30% малакасиз, қолганлари эса малакали ёки ярим малакали ходимлардан иборат бўлади.

Ўзини ўзи таъминлайдиган ишчиларни турар жой билан таъминлаш пудратчи зиммасига юклатилади. Қурилиш ишлари учун зарур бўлган ишчи кучи яқин атрофдаги шаҳарларда жойлаштирилиши ва лойиҳа ҳудудида турар жой бўлмаслиги назарда тутилган. Ишчиларни жойлаштириш бўйича барча иншоотларда ишчиларни жойлаштириш бўйича ХМК йўриқномасига мувофиқ лойиҳалаштирилади ва ундан фойдаланилади. Ишчилар лойиҳа ҳудудига автобуслар орқали етказилади.

Ишчи кучининг 50% учинчи томон фуқаролари бўлиши кутилмоқда. Бундай каби ишчи кучининг вақтинча миграцияси маданий, диний, кариндош-уруф ва хулқ-атвор муаммолари туфайли маҳаллий ҳамжамият ва лойиҳа ишчилари ўртасида низоларга олиб келиши мумкин.

Хавфли материаллар ёки кимёвий омборлар билан боғлиқ хавфлар қурилиш босқичида илғор халқаро саноат амалиётига мувофиқ бошқаруви бўйича бошқарилади.

Қурилиш объектларида ҳосил бўлган чиқиндиларни ташувчи материалларни ташиш транспорт воситалари, автобуслар ва транспорт воситалари қурилиш даврида объектдан ташқари йўлларда ҳаракатланишнинг кўпайишига олиб келиши мумкин.

Лойиҳа ҳудуди қурилиш вақтида аҳолининг қурилиш майдончаларига киришининг олдини олиш учун дарвозалар ва участка ва кириш йўллари атрофида патруль хизмати мавжудлигини талаб қилади. Бу каби ҳаракатлар қурилиш майдончасидаги бахтсиз ҳодисалар ёки қурилиш техникасининг шикастланишини минималлаштириш учун қилинади. Хавфсизлик ходимлари қуролсиз бўлиши кутилмоқда.

Пудратчи Лойиҳа ҳудудига ишчилар оқими билан боғлиқ таъсирларни бошқариш ва юмшатиш, мониторинг ва баҳолаш учун амалга ошириладиган аниқ ҳаракатлар тўпламини тақдим этиш учун ишчилар оқимини бошқариш режасини ишлаб чиқади. Қурилиш босқичида ходимлар қўшни жамоа билан узвий мувофиқлаштиришни таъминлаш учун Хулқ-атвор қоидаларини ўқитишлари керак.

Бошқарув ва таъсирларни юмшатиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар Жаҳон банкининг вақтинчалик лойиҳа сабаб бўлган меҳнат оқимининг жамоаларга салбий таъсир қилиш хавфини бошқариш бўйича йўриқномасига мувофиқ амалга оширилади (ЖБ, 2016).

Маҳаллий ҳамжамиятда жойлашган барча одамлар марказлаштирилган бошқариладиган оммавий ишчилар транзити дастурига мувофиқ ҳар куни лойиҳа транспорти орқали сайтга ва ундан олиб ўтилиши керак.

4. Экологик ва ижтимоий бошқарув тизими

Лойиҳа майдонини тайёрлаш ва қурилиш ишлари бошидан то сўнгги босқичигача бўлган лойиҳанинг экологик ва ижтимоий таъсирини самарали бошқариш учун Атроф-муҳит ва

ижтимоий бошқарув тизими (ESMS) ташкил этилади. ESMSни яратишда қуйидаги меъёр/ҳужжатлар эътиборга олинади.

- Тегишли миллий қонунлар ва қоидалар, шунингдек Европа Иттифоқи директиваларига мувофиқлик даражаси
- Халқаро молия корпорацияси лойиҳа стандартлари (IFC PS)
- Осиё инфратузилма инвестиция банки (ABII) Экологик ва ижтимоий сиёсати
- Халқаро молия корпорацияси (IFC) Атроф-муҳитни қўриқлаш ва хавфсизлик умумий бошқаруви
- АМИТБ тадқиқоти доирасида тайёрланган Экологик ва ижтимоий ҳаракатлар режаси (ПЭСМ).

Лойиҳанинг турли босқичларида аниқланган таъсир кўрсатувчи ва хавфларни бартараф этиш бўйича белгиланган чора-тадбирлар нафақат Лойиҳа компанияси томонидан, балки Бош пудратчи ва агар мавжуд бўлса, субпудратчилар томонидан ҳам қабул қилиниши керак. Компания эгаси АМИТБдаги масалаларни амалга ошириш бўйича жавобгар бўлади.

Лойиҳа компанияси АМИБТни яратиш, уни амалга ошириш ва хизмат кўрсатиш учун масъул бўлган АМИБТ менежерини тайинлайди. АМИБТ менежери ва унинг жамоаси АМИБТнинг самарали амалга оширилишини таъминлаш учун лойиҳа буюртмачиси ва пудратчиларнинг ходимлари билан яқиндан ҳамкорлик қилади.

Лойиҳа компанияси самарали ички ва ташқи алоқа механизмини яратиш ва қўллаб-қувватлаш учун зарур тартиб-қоидаларни ишлаб чиқади. Самарали алоқани амалга ошириш лойиҳа эгасининг веб-сайти ва учрашувлар каби механизмлар орқали таъминланади.

5. Манфаатдор томонлар билан ўзаро ҳамкорлик

5.1 Лойиҳанинг манфаатдор томонлари

Лойиҳа учун белгиланган манфаатдор томонларнинг тафсилотлари МТЖР (манфаатдор томонларни жалб қилиш режаси) да келтирилган ва манфаатдор томонлар рўйхати қуйида келтирилган:

Манфаатдор томонлар гуруҳи	Аниқ манфаатдор томонлар	Аниқ манфаатга эга бўлган /Долзарблиги/Таъсири
----------------------------	--------------------------	--

<p>Лойиҳага жалб этилганлар</p>	<p>Учқизил маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 5 км радиусда) Каттақум маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 5 км радиусда) Баҳор маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда) Дехқонбирлашув маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда) Илғор маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда) Карвон маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда) Қайрон маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда) Халқобод маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда) Илғор маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда) Маданият маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда) Марказ маҳалла аҳолиси (лойиҳа ҳудудидан 10 км радиусда)</p>	<p>- Лойиҳа ESMS орқали бошқариладиган лойиҳа билан боғлиқ экологик ва ижтимоий хатар ва таъсирлар/ потенциал таъсирлар</p> <p>- Эко-ижтимоий таъсир бошқаруви</p> <p>- Имтиёзларни максимал даражада ошириш бўйича ҳамкорликни йўлга қўйиш ва маҳаллий миқёсда бандлик ва товарлар хизматларини етказиб беришни режалаштириш</p>
<p>Бошқа манфаатдор томонлар</p>	<p>Термиз ҳокимлиги Ангор тумани ҳокимлиги туман соғлиқни сақлаш бўлими Сурхондарё вилояти Маданий мерос бошқармаси Термиз археология музейи Термиз тумани таълим бўлими Термиз тумани соғлиқни сақлаш бўлими</p>	<p>- Лойиҳа билан боғлиқ бўлган рухсатнома бериш жараёнларига таъсири</p> <p>- Лойиҳа фаолияти ва жараёнларини мувофиқлаштириш ҳамда</p>

	<p>Ангор тумани соғлиқни сақлаш бўлими</p> <p>Ангор туман қишлоқ хўжалиги бўлими</p> <p>Ангор тумани таълим бўлими</p> <p>Ангор тумани кадастр бўлими</p> <p>Аму Сурхон вилояти инспекция бошқармаси</p> <p>Ангор тумани меҳнат бўлими</p> <p>Ангор тумани йўл қурилиши ва ташиш бошқармаси</p> <p>«Ангор Моноцентр» расмий ўқув маркази (Меҳнат вазирлиги)</p> <p>Ангор тумани ёшлар билан ишлаш бўлими</p> <p>Термиз туман қишлоқ хўжалиги бошқармаси</p> <p>Термиз тумани меҳнат бўлими</p> <p>Термиз тумани ҳокимлиги бўлими</p> <p>Термиз тумани кадастр бўлими</p> <p>Академик/таълим муассасалари</p>	<p>манфаатдор томонларни жалб қилиш тадбирлари</p> <p>- Атроф-муҳит ва ижтимоий таъсирларни бошқариш</p> <p>- Фавқулодда вазиятларга тайёрлик ва мувофиқлаштириш</p> <p>- Турли таъсир доиралар мажмуасини бошқариш</p>
<p>Ижтимоий ожиз ва ҳимояга муҳтожлар</p>	<p>Аёллар</p> <p>Ёшлар</p> <p>Уй бекалари, асосан аёллар</p> <p>Балиқчилар</p> <p>Имконияти чекланган одамлар</p> <p>Номунтазам даромад олувчилар</p>	<p>Лойиҳа ESMS орқали бошқариладиган лойиҳа билан боғлиқ Экологик ва ижтимоий хатар ва таъсирлар/ потенциал</p> <p>Имконияти чекланган ва оғир оилавий муҳтож шахслар/ гуруҳлар Лойиҳа ҳақида етарли маълумотларга эга бўлишини таъминлаш, бу шахслар/ гуруҳлар Лойиҳанинг афзалликларидан тенг фойда олишларини таъминлаш</p>
<p>Маҳаллий корхоналар, етказиб берувчилар,</p>	<p>Маҳаллий компаниялар</p>	<p>- Лойиҳанинг потенциал афзалликлари/имкониятларидан ижобий таъсир кўрсатиши</p>

бошқа саноат лойиҳалари		<ul style="list-style-type: none"> - лойиҳага оид бўлган маҳаллий товарлар ва хизматларни етказиб бериш - инфратузилма хизматларини мувофиқлаштириш - Кумулятив таъсирлар бошқаруви
Маҳаллий оммавий ахборот воситалари	Миллий ва маҳаллий газеталар, маҳаллий журнал ва телеканаллар	Лойиҳа ҳақидаги маълумотни манфаатдор томонлар билан алмашинуви

5.2 Манфаатдор томонларни жалб қилиш бўйича бугунги кунгача бўлиб ўтган тадбирлар

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 07.09.2020 йилдаги "Атроф-муҳитга таъсирини баҳолаш механизмини янада такомиллаштириш тўғрисида"ги 541-сон қарорига асосан, атроф-муҳитга таъсир кўрсатишнинг I ва II тоифадаги объектлари атроф-муҳитга бўлган таъсири борасидаги мавзуда жамоатчилик йиғилишлари ўтказилади. Шунга кўра, 2021 йил 17 август куни Ангор туманида Жамоатчилик муҳокамаси йиғилиши бўлиб ўтди.

Бундан ташқари, АМИТБ тадқиқоти давомида уй хўжаликлари сўровномаси, маҳаллий ҳокимият органлари томонидан маълумотни ошкор қилиш ва семинар муҳокамаси каби сифатли ва миқдорий усуллар қўлланилди. Уй хўжаликлари сўровномаси ўз ичига 83 та хонадонни қамраб олди, улардан 57 таси Ангорда, 26 таси Термиз туманларида бўлиб ўтди.

2021 йилнинг 22-29 июль кунлари Ангор ва Термиз туманларидаги 8 нафар маҳаллий ҳокимият вакиллари ўртасида маҳаллий ҳокимият органлари томонидан маълумотларни ошкора қилиш бўйича йиғилишлар бўлиб ўтди.

2021 йил 28 июль куни Учқизилда ҳокимлик, туман статистика бўлими, туман соғлиқни сақлаш бўлими, меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бўлими, маҳалла фуқаролар йиғини вакилларида иборат 24 нафар иштирокчи билан биринчи семинар муҳокамаси (СМ) бўлиб ўтди.

Шу куни Ангор шаҳарчасида 2-СМ бўлиб ўтди. Улардан 37 нафари ҳокимлик, туман статистика бўлими, туман соғлиқни сақлаш, молия ва инвестициялар бўлими, меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш, маҳалла фуқаролар йиғини вакиллари иштирок этди.

Ижтимоий объектларни бирламчи ўрганиш жараёни давомида маҳаллий аҳоли учун кўтарилган асосий ташвишли масалалар суғориш ва рекреацион фаолиятда муҳим аҳамиятга эга бўлган Учқизил сув омборидан фойдаланиш билан боғлиқ масалалардан иборат бўлди. Ваколатли органнинг қайд етишича, Учқизил сув омбори 220 million м³ гача сув бериш имкониятига эга. Фойдаланиш босқичида талаб қилинадиган йиллик сув миқдори Учқизил сув омбори қуввати билан солиштирганда аҳамиятсиз. Шунинг учун ҳам Учқизил сув омбори ва суғориш тизимида салбий таъсир кўрсатиши кутилмайди.

5.3 Манфаатдор томонларни жалб қилиш режаси

АМИТБ ҳисоботи ижтимоий сайтларни ўрганиш асосида тайёрланган мустақил МТЖРни ўз ичига олади. МТЖР (манфаатдор томонларни жалб қилиш режаси) лойиҳа ва маҳаллий ҳамжамиятлар, бошқа манфаатдор томонлар ва манфаатдор гуруҳлар ўртасида конструктив мулоқотни ўрнатиш ва қўллаб-қувватлашга қаратилган.

Лойиҳа компанияси лойиҳанинг бутун қурилиш босқичида МТЖРни амалга ошириш учун ЕРС пудратчисига ёрдам беради ва у билан ҳамкорлик қилади. Лойиҳани ишга туширилишидаги барча босқичида МТЖРни амалга ошириш Лойиҳа компанияси масъулияти остида бўлади.

Лойиҳага бевосита ва/ёки билвосита таъсир кўрсатадиган ёки Лойиҳада бевосита ёки билвосита иштирок этувчи барча манфаатдор томонлар (жисмоний шахслар, гуруҳлар ёки ташкилотлар) МТЖРда кўрсатиб ўтилади. Бундан ташқари, МТЖРда жамоатчилик билан маслаҳатлашиш ва ахборотни ошкор қилиш орқали конструктив муносабатларни ўрнатиш ва қўллаб-қувватлаш учун тегишли механизм ва воситалар белгилаб берилган. Бундан ташқари, МТЖР қабул қилинган шикоятлар ва фикр-мулоҳазаларни бошқариш бўйича ҳаракатларнинг ўз вақтида ва тўғри бажарилишини таъминлайдиган ташқи ва ички механизмларни белгилайди.

5.4 Шикоятларни кўриб чиқиш механизми

Шикоятларни кўриб чиқиш механизми (ШКМ) манфаатдор томонларга лойиҳа бўйича шикоятларни бериш ва манфаатдор томонлар лойиҳа фаолиятдан келиб чиқадиган салбий таъсирни сезганда, уларни тузатишга ёрдам бериш учун ишлаб чиқилади. Механизм зарар кўрган шахслар ва жамоалар учун шикоят ва фикр-мулоҳазаларни юбориш ва бир вақтнинг ўзида Лойиҳа учун олинган сўровлар, фикр-мулоҳазалар ва шикоятларга жавоб бериш учун аниқ тизимли муурожаат этиш механизмини белгилаб беради. Лойиҳа, айниқса, зарар кўрган манфаатдор томонлар ва жамоатчиликнинг ҳар қандай ташвиш ва шикоятларига жавоб беришини кафолатлаш учун қўлланилади.

ШКМ қурилиш, ишга тушириш ва эксплуатация ходимлари, ишчилар, лойиҳа ходимлари ва лойиҳа фаолияти таъсир кўрсатадиган ҳудудларда яшовчи ёки ишлайдиган одамлар учун мавжуд бўлади. Лойиҳа фаолиятдан таъсирланган ёки манфаатдор шахс ёки одамлар гуруҳи ШКМда иштирок этиши ва ундан фойдаланишга ундаш ҳуқуқига эга. Бундан ташқари, ишлаб чиқилган ШКМ Ўзбекистон ҳуқуқ тизимидаги шикоятлар бериш

ва низоларни ҳал этишнинг давлат механизмларини ўрнини боса олмайди, аксинча, ундан фойдаланишни имкон қадар камайтиришга интилади.

Қурилиш ва фойдаланиш босқичларида фойдаланиладиган ташқи ва ички шикоятларни йиғиш каналлари 7-жадвалда тасвирланган. Лойиҳа егаси ушбу каналларни тегишлича ва уларнинг ички/институционал тартиблари ва механизмларига мувофиқ равишда хавфсизлик муҳити сиёсати доирасида кўриб чиқади ва мослаштиради. фойдаланиш босқичи бошланишидан олдин янгиланади ва бутун операция босқичида амалга оширилади.

Жадвал 7. Қурилиш ва фойдаланиш босқичлари учун ташқи ва ички шикоятларни йиғиш каналлари

Шикоятларни йиғиш каналлари	Тушунтириш
Лойиҳа телефон линияси	+ 998 90 370 53 59
Лойиҳа веб-сайти	www.stonecityenergy.com
Лойиҳа электрон почта	office@stonecityenergy.com
Расмий хат манзили	Ўзбекистон Республикаси, Тошкент шаҳри, Олмазор тумани, Сағбан кўчаси, 30-уй., 7
Шикоят шакллари ва қутилари	Шикоят бланкалари ва қутилари Лойиҳадан зарар кўрган барча маҳаллаларда ва тегишли иш жойларида жойлаштирилади.
Лойиҳа егаси ижтимоий менежер	Ижтимоий менежер манфаатдор томонлар йиғилишларида, телефон кўнғироқлари, электрон почта хабарлари ва ҳоказолар орқали шикоятларни тўплайди ва уларни Лойиҳанинг Атроф-муҳити хавфсизлиги сиёсатига мувофиқ бошқаради.
ЕПС пудратчи ҳамжамият билан алоқа бўйича ходими (АБХ)	АБХлар шикоятларни оммавий ва шахсий учрашувлар давомида, телефон кўнғироқлари, электрон почта ва бошқалар орқали тўплайди ва уларни Лойиҳа Атроф-муҳити хавфсизлиги сиёсатига мувофиқ бошқаради. Зарур бўлганда, АБХ манфаатдор томонларга шикоят шакллари қандай тўлдиришда ёрдам беради.
Ҳуқуқий тизим	17.1.7.3-бўлимга қаранг

Бундан ташқари, қонунга мувофиқ, жабрланувчилар ўз муурожаатларини Ўзбекистон Республикаси Президентининг онлайн порталига эга Вертуал қабулхонаси орқали юборишлари мумкин. 2018 йил феврал ойдан бошлаб онлайн версия янгиланади ва ушбу онлайн порталда тақдим этилади. Мамлакатнинг барча фуқаролари ўз муурожаатлари учун турли хил вариантлардан фойдаланишлари мумкин.

- 0-800-210-00-00 телефон рақами ёки 10-00 қисқа рақамига кўнғироқ қилиш орқали;
- Онлайн порталдан фойдаланиш ва rt.gov.uz веб-сайтида махсус сўров шаклини тўлдириш орқали;
- Халқ қабулхонасига ташриф буюрган ҳолда. Бухоро вилоятининг ҳар бир туманидаги 14 тадан Халқ қабулхоналари манзили унинг сайтида келтирилган..

Осиё инфратузилма инвестиция банки (ОИИБ) ушбу лойиҳадан жабрланган аҳоли (ЛЖА) билан ишлаш механизмини лойиҳаларга татбиқ этади. ЛЖА механизми ОИИБ томонидан лойиҳадан таъсирланган ва ОИИБ томонидан экологик хавфсиз хусусиятлар амалга ошира олмаганлиги сабабли уларга салбий таъсир кўрсатган ёки бўлиши мумкин бўлган, уларнинг ташвишларини ҳал қила олмайдиган ҳолатларда, лойиҳадан таъсирланган одамларнинг аризаларини мустақил ва холис кўриб чиқиш имкониятини бериш учун ташкил етилган. Лойиҳа даражасидаги шикоятларни ҳал қилиш механизми ёки ОИИБ бошқаруви жараёнлари орқали қониқарли тарзда ҳал қилинди. ОИИБ ЛЖА механизми ҳақида маълумотни қуйидаги манзилда олишингиз мумкин: <https://www.aiib.org/en/policies-strategies/operational-policies/policy-on-the-project-affected-mechanism.html>.

5.5 Манфаатдор томонлар учун алоқа маълумотлари

Алоқа	
Номи	Stone City Energy ЁАЖ
Манзил	Ўзбекистон Республикаси, Тошкент шаҳри, Олмазор тумани, Сағбон 30 боши берк кўчаси, 7
E-mail	+ 998 90 370 53 59
Телефон рақами	contact@stonecityenergy.com
Веб-сайт	www.stonecityenergy.com